

Desastreus

In O&D van 12 november verwijst Hans Breeveld naar de strijd die Staatsbosbeheer begin jaren tachtig heeft gevoerd voor de uitbreiding van de Oostvaardersplassen met de droge Randzone. Deze uitbreiding is belangrijk geweest, maar het eerdere besluit om het moerasdeel van de Oostvaardersplassen aan te wijzen als natuurgebied is veel belangrijker geweest. En dat is toch echt te danken aan de biologen en ingenieurs van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (RIJP).

In de jaren tachtig en negentig woedde er een felle visiestrijd over de inrichting en het beheer van de Oostvaardersplassen tussen de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders enerzijds en Staatsbosbeheer en het toenmalige ministerie van CRM anderzijds. Uiteindelijk hebben de directie en de biologen van de RIJP zich neergelegd bij de wensen van de toekomstige beheerder Staatsbosbeheer.

Daardoor lopen er nu enkele duizenden grote grazers in het gebied en wordt de waterstand in het moeras niet langer aan de omstandigheden aangepast. Met desastreuze gevolgen. Niet alleen zijn de aantallen broedvo-

Mest door een slang *Trouw 25/4/18*

Begin deze maand reden de boeren massaal mest uit in het gebied in Groningen waar ik woon. Dat gaat op een nieuwe manier: niet meer door met mesttanks het land op te gaan, de mest wordt vanuit de opslag aangevoerd door slangen die soms een paar honderd meter lang zijn. Het effect is echter, dat deze slang meegesleept wordt over het weidegebied, over de grond. Eerder deze week werden de weilanden bespoten met een bestrijdingsmiddel tegen paardebloemen. Inmiddels zijn er geen kieviten, geen grutto's en geen scholeksters meer in de wijde omtrek. Het is om moedeloos van te worden.

Theo Kuster Feerwerd

gels sterk argenomen, ook is er tegenwoordig door een te hoge waterstand in het moerasgedeelte geen plaats meer voor de honderdduizenden watervogels, steltlopers, plevieren en sterns die hier vroeger wel konden opvetten voor de verdere trek.

Nico Dijkshoorn, Lelystad
voormalig beheerder Oostvaardersplassen

VK 11/18

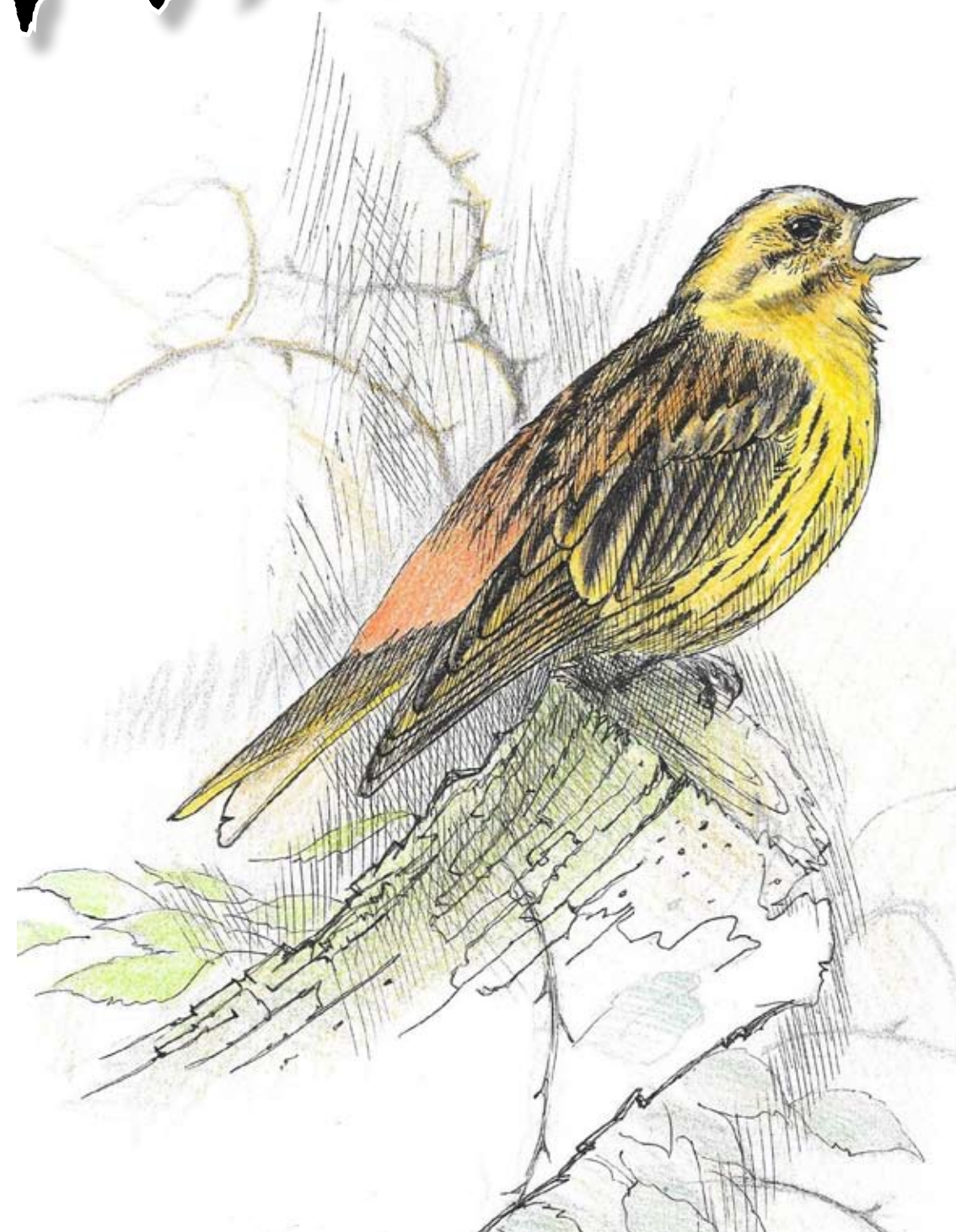
De ekster *VK 8/12/18*

In het artikel 'Stadsvogels als mus en spreuuw hebben het moeilijk in de stad' (1e eerste, 7 december) krijgen de mensen de schuld. En ik denk ook dat wij schuld hebben. Niet omdat we het leefgebied van de vogels hebben verkleind, maar omdat er ooit is besloten de ekster zijn gang te laten gaan en hem een beschermde status te geven. Nu domineert deze luidruchtige rover het stadsbeeld. Hij rooft nestjes leeg en plundert vuilniszakken. Was deze vogel ooit met uitsterven bedreigd, nu ruimt hij de huismus en merelnestjes op en zorgt hij voor uitsterving van de stadsvogels. Heb ik dat wetenschappelijk aangetoond? Nee, maar kijk om je heen en je ziet alleen nog maar eksters, eksters en eksters. Vraag anders maar aan de Vogelbescherming wat deze vogel zoal op het menu heeft staan.

Lou Muijtens, Nieuwegein

Ansler

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe
Jaargang 57, nummer 2, augustus 2019

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.
Jaargang 57, nummer 2, augustus 2019.

De vereniging is opgericht op 17 november 1961 met als doel de bescherming van de vogels op de Noord-Veluwe in de ruimste zin des woords.

Ledenadministratie en contributie
Opgave nieuwe leden en donateurs bij de secretaris. Opzegging lidmaatschap vóór 1 november bij de secretaris.
De contributie is voor leden € 17,50 per jaar en voor donateurs (rechtspersonen) minimaal € 50, -- per jaar. Jeugdleden tot 16 jaar betalen € 6, -- per jaar. Leden en donateurs ontvangen gratis ons verenigingsblad Anser.
Huisgenootleden betalen € 10, -- per jaar en ontvangen geen (extra) Anser.
De contributie dient bij vooruitbetaling te worden voldaan op bankrekening NL08 TRIO 0379478153
tnv VBW Noord-Veluwe te Harderwijk.
Het lidmaatschap van nieuwe leden gaat pas in na ontvangst van de contributie.

Bestuur
Voorzitter: Louw den Besten, De Visserlaan 17, 8072 XD Nunspeet, email: *l.denbesten@chello.nl*, tel. 0341-257382
Secretaris: Benno van den Hoek, Schokkerstraat 43, 8081 KL Elburg, email: *bennovdhoek@hotmail.com*, tel. 06-12192978
Penningmeester: Dik Bos, Douglaslaan 1, 3843 BZ Harderwijk, email: *postvoordik@gmail.com*, tel. 0341-414491
Lid: Henri Heussen, Krommekamp 306, 3848 DW Harderwijk, email: *hheussen@solcon.nl*, tel. 0341-428217
Lid: Rob Nijman, De la Reystraat 91, 3851 BG Ermelo, email: *rob@nijman.nu*, tel. 0341-554057
Lid: Frans Deuring, Schippersmeen 25, 3844 CK Harderwijk, email: *fransdeuring@hotmail.com*, tel. 0341-424817

Redactie Anser
Roel Pannekoek, Eibert den Herderstraat 18, 3841 KX Harderwijk, email: *rgpannekoek@gmail.com*, tel.: 0341-414766
Jan Nijendijk, Meerkoetmeen 56, 3844 XR Harderwijk, email: *nijhorst@planet.nl*, tel.: 0341 42 22 06
Benno van den Hoek, Schokkerstraat 43, 8081 KL Elburg, email: *bennovdhoek@hotmail.com*, tel.: 06-12192978

Contactpersonen
* Waarnemingen - Schokkerstraat 43, 8081 KL Elburg, email: *bennovdhoek@hotmail.com*, tel.: 06-12192978
* Webmaster - Benno van den Hoek, *www.vbwnoordveluwe.nl*
* Gezamenlijke Natuurbeschermingswerkgroep VBW en KNNV – Jaap Schröder, Mecklenburglaan 9, 3843 BN Harderwijk, email: *schroder.zoomers@caiway.nl*, tel.: 0341-416324
* Huiszwaluwentelling Harderwijk en voorjaarsfenologie – Chris Herzog, Kampenmeen 15, 3844 JG Harderwijk, email: *herzogchris74@gmail.com*, tel.: 0341-425307
* Bestuur Sovon – Adrie Hottinga, Kerkweg 10, 8193 KK Vorchten, email: *a.hottinga@planet.nl*, tel.: 0578- 631459
* Wetlandwacht randmeren - Martin Jansen, Wilgenkampstraat 15, 8081 BN Elburg, email: *martin.jansen1@versatel.nl*, tel.: 0525-685043
* Boerenzwaluwen (onderzoek, bescherming en voorlichting) - Bennie van den Brink (Stichting Hirundo), Bovenstraatweg 17, 8096 PC Oldebroek, tel. 0525-621347, *zwaluwbrink@hotmail.com* en *www.boerenzwaluw.nl*
* Gierzwaluwen - Jaap Schröder
* Oeverzwaluwen - Roel Pannekoek

Kopij voor Anser
Zenden via e-mail aan de redactie vóór de hieronder genoemde datum.
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor bijdragen niet te plaatsen of in te korten. Overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

Advertenties	Losse nummers Anser
Informatie bij de secretaris	Te bestellen door een mail te sturen aan de secretaris ovv jaargang en nummer.

Sluitingsdatum kopij Anser 3: 15 oktober 2019.
Omslag: Geelgors, tek. Ruud Weenink

Makkelijke prooi

Aflevering 40: steeds minder land voor de weidevogel maakt hem kwetsbaar.

In Westerland, op het voormalige eiland Wieringen. Vorige maand was ik hier ook al, op een gure dag, met Wim Tijsen, tureluuronderzoeker en medewerker boerenlandvogels bij Landschap Noord-Holland. Tijsen had de ontwikkelingen in de afgelopen decennia geschetst. Conclusie: eigenlijk zijn er alleen nog weidevogels in de reservaten waaromheen boeren werken die actief aan weidevogelbeheer doen, boeren die er echt iets mee hebben.

Tijsen liet me een paar van die postzegels op Wieringen zien. De Westlanderkoog, waar het wemelde van de Kieviten, en tureluurs, en ook ganzen. En de Normerpolder, waar hij tureluurs volgt. En nog wat plekken waaruit bleek dat de toestand ook op Wieringen niet meer ideaal was.

Hij is een boerenzoon, Wim Tijsen, maar zijn vader was een atypische boer, die zijn trekker inruilde voor een paard en wagen in plaats van andersom. Tijsen werd accountant, reed elke dag op en neer naar Den Oever, maar stopte onderweg overal om grutto's, Kieviten en scholeksters te tellen of te ringen, zijn echte passie. En hij zag de vogels op dat boerenland verdwijnen. Op zijn 40ste maakte Tijsen de overstap naar Landschap Noord-Holland. Het weidevogelseizoen is voorbij en ik bel Tijsen om te vragen hoe het is verlopen. 'Dramatisch', zegt hij. 'Op een paar uitzonderingen na.' Droogte en predatie waren dit jaar de specifieke oorzaken.

Tijsen ziet een patroon. 'Alle vogels hebben zich verzameld op die paar postzegels, verder is het leeg. En die roofdieren hebben honger. Vroeger zaten ze verspreid over het platteland, nu concentreren ze zich op die weidevogelgebiedjes. Dat versnelt de neergang.'

Hij klampt zich vast aan de lichtpuntjes. En soms gebeurt iets onverwachts. 'In de Wieringenmeer zetten boeren hun akkers tijdelijk onder water om aaltjes te bestrijden. Jonge grutto's hebben die akkers ontdekt. We verliezen de moed nog niet.'

Caspar Janssen in de Volkskrant

Tureluur

0,8 procent

VK 5/4

Column Ionica Smeets zag een getal

De zon scheen, de magnolia's bloeiden en in de sloot zwom een meerkoet naast een waterhoen. Wat een geluk dat ik die samen zag, want nu kon ik vrolijk melden dat ik een meerkoet en een waterhoen tegenkwam, terwijl ik die twee watervogels nooit uit elkaar kan houden. Toen ik hier een grapje over maakte op Twitter, bleken allerlei mensen hetzelfde probleem te hebben ('Het zijn net Nick en Simon').

Die mensen bleken dan weer allemaal handige ezelsbruggetjes te hebben bedacht hiervoor. Zoals: de meerKOET is zwart met wit, net als een koe en de waterHOEN heeft het rood van een haan. Iemand anders dacht bij de witte vlek aan kauwgom, dus moest het de meerkoet met de k van kauwgom zijn. Sommige geheugensteuntjes gebruikten een vreemde logica: 'Bij de vogel met het wit op de kop, zit er géén w in de naam.' Of nog gekker: 'De vogel met de witte bles heet in het Duits *Blasshuhn* en dat is natuurlijk de meerkoet.'

Ontroerend dat allerlei mensen trucjes verzinnen om de namen van deze vogels te onthouden. Mijn promovendus Michiel Hooykaas doet onderzoek naar soortenkennis en hoe je daarover communi-

ceert. Vorig jaar trok hij langs basisscholen om te kijken of kinderen gangbare Nederlandse dieren herkennen. Daarbij liet hij ruim zeshonderd kinderen een waterhoen zien en slechts een schamele 0,8 procent wist de juiste naam te noemen. Sommige kinderen gokten op 'koekoek', 'kalkoen' of 'waterkoe'. Michiel heeft iets te doen de komende jaren.

Kinderen herkennen exotische dieren als een giraffe makkelijker dan de ekster die op hun eigen schoolplein zit. Sterker nog, ze weten vaak zelfs meer over fantasiedieren. In 2002 lieten onderzoekers Britse scholieren plaatjes zien van dieren uit hun eigen omgeving, zoals een haas of een kever, en Pokémon-plaatjes met bijvoorbeeld Pikachu of Bulbasaur. Achtjarigen herkennen bijna 80 procent van de fictieve Pokémon-dieren en minder dan de helft van de echte dieren. De conclusie was dat natuurbeschermers heel wat kunnen leren van Pokémon.

Kinderen herkennen exotische dieren als een giraffe makkelijker dan de ekster op hun eigen schoolplein

Op het achterblad een foto van een Ralreiger. Chris Spijkerboer wist deze zeldzame soort te 'vangen' in het moerassige deel van het Reevediep nabij de brug over de IJssel-bypass bij Kampen, de Enk genaamd en waar Benno van den Hoek al het belang van dit nieuwe gebied noemde voor steltlopers, watervogels, plevieren, sterns en reigersoorten, etc. in zijn inleiding van de Waarnemingenrubriek.

Van de voorzitter

Verschillende politieke verkiezingen zijn inmiddels achter de rug: de kaarten met de politieke verhoudingen zijn weer flink door elkaar geschud. De provincies en het Europese parlement laten grote verschuivingen zien. Protest tegen de gevestigde orde lijkt een belangrijk motief voor de opkomst van nieuwe bewegingen. Ik ben blij dat ik niet de laatste duiding hoeft te geven over de betekenis en de gevolgen van deze ontwikkeling. Het is een verwarrende tijd nu allerlei zorgelijke ontwikkelingen gestopt moeten worden en nieuwe wegen gezocht naar een leefbare wereld en een gezonde toekomst. Voor een eenvoudige vogelaar is er misschien hoop te putten uit toenemend bewustzijn onder de kiezers en in hun spoor de politici, dat de milieuvervuiling en de invloed op klimaat, natuur en gezondheid een echt probleem is. Tegelijk is een politieke beweging die de milieucrisis ontkent de grootste geworden in verschillende provincies. In het Europese parlement groeien de Groene partijen en de eu-sceptische partijen tegelijk op. Op nationaal niveau is een nieuwe klimaatwet niet het einde van de zorgen, maar wel een product van brede samenwerking in de politiek, en een noodzakelijke stap naar nieuw beleid. Vogelbescherming Nederland merkt op dat de eerste provincieakkoorden aanknopingspunten bieden voor een koerswijziging in de richting van het behoud van biodiversiteit. Dat vraagt ingrijpende keuzes en vaak moeilijke beslissingen. We zullen de komende tijd ook als vogelwacht steeds meer gaan merken dat de opdracht aan provincie en gemeenten om de CO²-uitstoot te verminderen vorm moet krijgen. Windmolenparken en velden met zonnepanelen lijken ook in ons gebied onvermijdelijk. Als bestuur en natuurbeschermingswerkgroep zullen we waakzaam blijven en onze doelstellingen hoog houden bij wat er op ons af komt. Als vereniging kunnen we intussen in ons eigen werkgebied een steentje bijdragen door te doen waar we goed in zijn: zien, tellen en beschermen.

Nog een 'grappige' confrontatie met de verwarrende veranderingen waarin we verkeren: Op een bepaald moment hoorde ik dat de achteruitgang van insectenaantallen te merken was aan de autoruiten. Moest je een aantal jaren geleden de ruiten en lampen regelmatig met schuurmiddelen te lijf gaan om de insectenlijkjes er af te schuren omdat je nauwelijks nog door de ruiten heen kon kijken, is dat nu steeds minder nodig. Nu was dat bij mij pas laat doorgedrongen, omdat ik de laatste jaren de auto gelukkig steeds minder nodig heb. Maar los daarvan drong nu opeens het idee door, dat je met die vermaledijde schoonmaakbeurten nog een aanwijzing had dat er veel insecten waren. Nu zou je haast weer gaan wensen dat je de ruiten weer wat meer zou kunnen wassen als dat een teken is van gezonde ontwikkeling van de insectenpopulatie. Gelukkig is de autoruit niet de enige meetmethode om die ontwikkeling te volgen, te meer omdat autorijden ook meteen de dood van gigantische aantallen veroorzaakt. Maar voor mij was het een teken dat je soms achteloos voorbijgaat aan veranderingen die wel belangrijk blijken te zijn. Als poging tot compensatie mag er nu een steekmug op mijn arm landen en dan overweeg ik soms om hem even de gelegenheid te bieden om wat bloed te tanken voor zijn of haar nageslacht in plaats van doodslaan. Wel met mate, net als met de mensen-bloedbank. Een paar keer per jaar is ook wel weer genoeg (geleden en geofferd).

Alle gekheid op een stokje. Er zijn natuurlijk veel ingrijpende maatregelen nodig om het milieu te beschermen, en dat gaat ons vermogen als club te boven, maar - volgens een oude zegswijze - ook wie een steen in de rivier verlegt zorgt ervoor dat het water nooit meer hetzelfde afstroomt. Misschien begint het daar wel. Doen wat je hand vindt om te doen. Als velen een kleine bijdrage leveren kan er veel ten goede veranderen.

Louw den Besten

PS. Jammer dat de uil van Minerva er in mijn stuk wat bekaaid afkomt. Ze was een lichtpunt in de verwarrende politieke ontwikkelingen. Als ik het goed begrepen heb is dat de schuilnaam van de Steenuil. Wat kan een klein uiltje zich meer wensen dan dat ze op het schild van de overwinnaar wordt gehesen. Dat is dan een beschermeling minder voor de vogelbeschermers. En een zekere beschermde status om jaloers op te worden!

Bestuursmededelingen

Nieuwe website in aanbouw!

Een website is tegenwoordig onmisbaar voor een vereniging of organisatie als communicatiemiddel en om je naar buiten toe te profileren. Toch hebben we het tot begin 2004 nog zonder moeten doen. Benno van den Hoek nam destijds - als net toetredend bestuurslid - het initiatief om een website te bouwen, die we nu nog in de huidige layout kennen. Een website waar veel informatie op te vinden is, maar die in de huidige tijd ook haar beperkingen kent. Zo is de site moeilijk te bekijken via smartphone en tablet. Daarnaast vinden wij dat de site een stuk interactiever kan. Na 15 jaar is het dus tijd voor een vernieuwingsslag. Na een oproep per mail hebben wij van ons lid Ard Smit uit Hierden het aanbod gekregen om deze site te bouwen.

Ard heeft veel ervaring met het bouwen van websites en wij hebben het volste vertrouwen - gezien zijn eerste opzet - dat we een erg mooie, overzichtelijke en informatieve site gaan krijgen. Daarnaast zijn wij erg verheugd dat Ard ook bereid gevonden is om het beheer van de website over te nemen. Wij hopen de nieuwe website in de komende periode online te kunnen zetten. Tot dat moment is de oude site uiteraard nog gewoon bereikbaar en actueel.

Jubilarissen 2019

Ook bij de ledenvergadering van woensdag 10 april j.l. gaven we weer vervolg aan de traditie om speciale aandacht te geven aan leden die 25 jaar lid zijn van onze vereniging. Dit jaar viel de eer te beurt aan Henri Heussen uit Harderwijk, Rob Nijman uit Ermelo en Gerard Plat uit Nunspeet. Rob en Gerard ontvingen de bijpassende oorkonde uit handen van de voorzitter en vertelden kort over hun motivatie om in 1994 lid te worden van onze vereniging. Henri Heussen kon niet aanwezig zijn en ontving de oorkonde op een later moment. De ingelijste oorkonde werd dit jaar opgesierd door een kleurenprent van de jaarsoort Wulp en was opnieuw van de hand van onze tekenaar Ruud Weenink. De jubilarissen werden hiermee bedankt voor hun jarenlange trouwe steun aan de vereniging.

Koninklijke onderscheiding voor Chris Herzog

Tijdens de jaarlijks lintjesregen op 26 april j.l. heeft ons lid, en voormalig penningmeester, Chris Herzog een koninklijke onderscheiding ontvangen. Hij werd namens de koning benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau en kreeg de onderscheiding in het stadhuis van Harderwijk opgespeld. Chris (67) zet zich al tientallen jaren in voor alles wat groeit en bloeit in Harderwijk en omgeving. Sinds 1991 is hij medeoprichter, bestuurder en vrijwilliger van Stichting De Hortus, Centrum voor Natuur- en Milieueducatie. Daarbij is hij ook bedenker en coördinator van de Natuurtuin, waar hij menig uurtje doorbrengt. Ook is hij vrijwilliger bij de Stichting Showband Doe Maar te Ermelo en was hij vrijwilliger en penningmeester van muziekvereniging Crescendo. Als vereniging hebben wij zijn voordracht voor een lintje mede onderschreven. Sinds 1982 is Chris lid van onze Vogelbeschermingswacht en in 1987 trad hij toe tot het bestuur. Van 1988 tot en met 2001 had hij daarin de functie van penningmeester. Daarnaast beheerde hij jarenlang de materiële zaken van de vereniging en bezette hij tijdens onze activiteiten een stand met boeken, informatiemateriaal en nestkasten.

Chris wordt ook door ons geroemd om zijn tomeloze inzet en gedrevenheid en de vele activiteiten, die hij ondanks zijn lichamelijke beperking, al decennia lang weet uit te voeren, vaak in gezelschap van zijn vrouw Ada. Meer dan terechte hulde dus daarvoor!

Foto: Stichting De Hortus

Lezingen

Vrijdag 13 september – ‘**Nordic: wildernis op het dak van Europa**’, door Philip Friskorn.

Vrijdag 11 oktober – ‘**Wit is ook een kleur!:** over kleurafwijkingen bij vogels’ door Harvey van Diek

Vrijdag 8 november – ‘**Australië: western walkabout**’, door Alex Hagenbeek.

Bovenstaande avonden beginnen om 20.00 uur en vinden plaats in de Veluvine, F.A. Molijnlaan 186 te Nunspeet.

Excursies

Grauwe franjepoot, foto Jaap Denee

Temmincks- en Krombekstrandloper te zien. Met een beetje geluk zijn er ook Reuzensterren te zien en maken we kans op dwaalgasten als de Grauwe franjepoot, die we bij eerdere bezoeken ook wel eens aantreffen. Je kunt je voor deze dagtocht opgeven bij Dik Bos, postvoordik@gmail.com of 06-32452846.

Foto Roel Pannekoek

een nog grotere groep mensen enthousiast voor vogels kijken en tellen, maar de resultaten worden ook gebruikt in de internationale lobby voor de bescherming van vogels. Ook dit jaar tellen we vanaf de telpost langs de Zomerdijk, aan de oever van het Drontermeer. In 2018 was er als vanouds weer veel belangstelling om mee te tellen en telden we vanaf de dijk tenminste 4.300 vogels van 69 soorten. Er was een bijzonder sterkte trek van Vinken: we telden er bijna 2100, waardoor het de meest getelde soort van de dag werd! Daarnaast kwamen er ook veel Veldleeuweriken, Graspiepers en Boerenwaluwen over. Bij gunstige omstandigheden en een goede trek hopen we van 7.30 uur tot ca. 13.00 uur vogels te tellen. Iedereen is welkom en het is mogelijk om de gehele dag te tellen, maar een deel daarvan is ook prima. Contactpersoon is Benno van den Hoek, bennovdhoek@hotmail.com of tel. 06-12192978

Foto Benno van den Hoek

Zaterdag 7 september – steltlopers en doortrekkers in het Lauwersmeer en de Ezumakeeg

Augustus en september zijn ideale maanden om op zoek te gaan naar doortrekkende vogels en in het bijzonder steltlopers. Deze verzamelen zich in deze periode in wetlands, met name langs onze waddenkust. Het Lauwersmeergebied is zo'n wetlandgebied. De concentraties vogels kunnen hier soms enorm zijn en daarmee wordt het belang van deze wetlands eens te meer benadrukt. In de voorbije jaren brachten we rond deze tijd vaker een bezoek aan het Lauwersmeergebied, om op zoek te gaan naar de soorten die hier in de trekperiode voorkomen. Met name in de Ezumakeeg, aan de westkant van het Lauwersmeer, is er kans om Kleine-,

Zaterdag 5 oktober – Birdwatch 2019, telpost Zomerdijk (Drontermeer)

Deze activiteit heeft nauwelijks nog introductie en is inmiddels geworden tot een vaste najaarstraditie. Dit jaar doen we al weer voor de 17^e achtereenvolgende keer mee aan deze internationale vogeltelling. Aan dit internationale evenement van organisator Birdlife International doen jaarlijks in ruim 30 Europese landen vele tienduizenden vogelaars mee. Met de tellingen wil men het fenomeen vogeltrek onder de aandacht brengen en het belang benadrukken van de vele gebieden en trekroutes in Europa die daarbij een onmisbare schakel vormen. Deze aandacht maakt niet alleen

Vrijdag 4 t/m maandag 7 oktober – excursieweekend Texel

Al voor het elfde achtereenvolgende jaar organiseren we weer een excursieweekend naar het vogeleiland Texel. Dit vanwege het grote succes van voorgaande edities en omdat er niets uitdagender is dan in de spannendste tijd van het jaar over het eiland te zwerven, op zoek naar leuke en zeldzame soorten. Dat succes heeft echter ook tot gevolg dat er op het moment van verschijning van deze Anser al voldoende mensen zijn die zich op voorinschrijving hebben aangemeld om een grote vakantiebungalow te vullen. Wel is het mogelijk om u aan te melden om bij een vrijgevalen plaats alsnog mee te kunnen. Bij voldoende extra aanmelding proberen wij een tweede bungalow te vullen. Voor verdere informatie

kan contact opgenomen worden met Dimitri Mulder, sahasrala@hotmail.com of 06-41924290.

Zaterdag 26 oktober - avondexcursie 'Nacht van de nacht' door het Leuvenumse Bos

Helaas kon deze excursie vorig jaar geen doorgang vinden, vandaar dat hij nu opnieuw op de agenda staat.

Sinds 2005 organiseert de Gelderse Natuur- en Milieufederatie de zogenaamde 'Nacht van de nacht'. Dit jaar organiseert zij dus voor de 14^e keer het evenement en onze vereniging heeft besloten om hieraan ook dit jaar weer deel te nemen. In deze nacht gaat de zomertijd over in de wintertijd, waardoor de nacht een uur langer duurt. Doel van dit evenement is om jong en oud kennis te laten maken met het belang van duisternis en draagvlak te creëren voor maatregelen om lichthinder en lichtvervuiling terug te dringen. Normaal gesproken zijn de meeste natuurgebieden na zonsondergang gesloten, maar met toestemming van Natuurmonumenten mogen we een late avondwandeling maken door het Leuvenumse Bos. Uiteraard zal onze aandacht vooral uitgaan naar uilen, maar een nachtelijke wandeling over de Veluwe kan ook om andere redenen een unieke ervaring zijn. De beleving van echte duisternis en stilte begint, helaas ook in onze regio, een steeds zeldzamer verschijnsel te worden. Om een goede kans te maken op het horen van uilen is het wel van belang dat de weersomstandigheden ons goed gezind zijn. Deelnemers wordt gevraagd zich uiterlijk 23 oktober op te geven, zodat iedereen tijdig ingelicht kan worden over het doorgaan van de excursie en de exacte locatie en tijd. Hou er rekening mee dat deze activiteit (via de landelijke site www.nachtvandenacht.nl) ook toegankelijk is voor niet-leden, waardoor de excursie sneller volgeboekt kan zijn. Opgave is mogelijk bij Frans Deuring (fransdeuring@hotmail.com of 0341-424817).

Ledenmutaties

Wij heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

Peter Keune uit Zeewolde en Dick van der Stouw uit Ermelo.

Overleden:

* Abe Dijkstra – Zeewolde.

* Rein Top – Wezep.

Vogelwachtavond

Woensdag 20 november – 'De Marker Wadden', door team Markerwadden (Natuurmonumenten).

Het Marker Waddengebied, een nieuw natuurontwikkelingsgebied in het Markermeer, is ontwikkeld en wordt beheerd door Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat. Het ligt enkele kilometers naast de dijk van Lelystad naar Enkhuizen en dicht bij de Oostvaardersplassen. Bij wadden wordt meestal gedacht aan zandbanken in de Waddenzee die onder invloed staan van eb en vloed. Dat is bij de Marker Wadden niet het geval. Vanaf 2016 worden de (zand)eilanden al druk bezocht door zeer veel vogelsoorten op doortrek en ook als broedgebied. Het is de bedoeling dat het Markermeer, aanvankelijk een modderige plas, een rijk natuurgebied zal worden met een archipel van eilandjes met wilgenbossen en rietvelden. Ook zal het water visrijker en het land plantenrijk worden. Het is de bedoeling dat het in de toekomst een groot natuurgebied van meer dan 10.000 ha zal worden.

Van een medewerker van Team Markerwadden horen en zien wij graag de nieuwste ontwikkelingen van dit nieuwe natuurgebied. Ook gaan we proberen om in het voorjaar van 2020 met een excursie daar zelf een kijkje te gaan nemen.

Deze avond wordt weer georganiseerd in samenwerking met de KNNV Noordwest-Veluwe en vindt plaats in multifunctioneel centrum 'De Roef', Zuiderzeepad 1 in Harderwijk. Aanvang: 20.00 uur.

Nieuws van de Gezamenlijke Natuurbeschermingswerkgroep

Zoals gebruikelijk brengen we u in deze bijdrage weer op de hoogte van de natuurbeschermingsontwikkelingen in de afgelopen periode in onze omgeving. Voor wat betreft een aantal onderwerpen uit eerdere bladen van onze verenigingen waren er de afgelopen periode nauwelijks of geen ontwikkelingen. Het gaat hier om de broedvoorzieningen zwaluwen Waterfront Harderwijk, het havenhoofd Harderwijk, de kabelbaan Veluwemeer Dronten-Nunspeet, de zienswijze windmolens Lorentz Harderwijk en de uitbreiding van het Van der Valk Hotel Harderwijk.

Veluwerandmeren

Ontwerpbestemmingsplan Strand Horst

Zoals vermeld in de vorige bijdrage werd eind januari een omvangrijke zienswijze ingediend naar aanleiding van het ter inzage gelegde ontwerpbestemmingsplan Strand Horst in Ermelo. Op de in de zienswijze gestelde vragen werd nog geen schriftelijke reactie van de gemeente Ermelo ontvangen. Wel heeft op 9 april jl. met de gemeente een gesprek plaatsgevonden over in het bijzonder de inrichting van het natuurcompensatiegebied Groene Kruispunt. Op 16 april jl. heeft op initiatief van de Coöperatie Gastvrije Randmeren een bijeenkomst met belanghebbenden plaatsgevonden waarin een schetsontwerp voor het Groene Kruispunt is besproken met voorafgaand een veldbezoek. De inrichting van het Groene Kruispunt is één van de projecten vanuit het Integrale Inrichtingsproject Veluwerandmeren.

Wij wachten voor een verdere beoordeling de schriftelijke beantwoording van de zienswijze en de definitieve vormgeving en vaststelling van het compensatieplan af.

Honden op Strandeiland Harderwijk

In de vorige bijdrage brachten we u ook op de hoogte van het advies op het verzoek van de gemeente Harderwijk inzake de mogelijkheid om als proef in de winterperiode los of aangelijnd honden toe te laten op het Strandeiland. Ons advies met verwijzing naar de in december 2011 met de gemeente in een convenant vastgelegde afspraken om verstoringen in het omliggende Natura 2000-gebied Veluwerandmeren te voorkomen is voor de gemeente aanleiding geweest om het verbod voor honden op het strandeiland onverkort te handhaven.

Onderhoud rietzone met strandjes Zeepad Harderwijk

Met verwijzing naar de vorige bijdrage zijn de onderhoudswerkzaamheden van de rietzone en de strandjes langs het Zeepad in Harderwijk voor aanvang van het broedseizoen afgerond. Ten aanzien van de wens van bewoners tot het treffen van recreatieve voorzieningen, waaronder de realisering van een steiger in het Wolderwijd, aan een van de strandjes zijn door de gemeente tijdens een gesprek met deze bewoners de consequenties aangegeven in relatie tot de regelgeving voor het Natura 2000-gebied. De bewoners hebben tijdens dit gesprek aangegeven begrip te hebben voor de hierdoor aanwezige beperkingen.

Verondieping Wolderwijd nabij eiland De Biezen

Op 28 maart jl. heeft een gesprek plaatsgevonden met Rijkswaterstaat inzake het voornemen een oppervlakte van 8 hectare van het Wolderwijd nabij het eiland De Biezen in de nabijheid van het natuurgebied Harderbroek te verondiepen. De maatregel vindt plaats als uitvloeisel van de Kaderrichtlijn Water, een Europese richtlijn die is opgesteld om de waterkwaliteit in Europa te verbeteren. Uiterlijk in 2027 moet het water als uitvloeisel van deze richtlijn in alle Europese landen voldoende schoon en gezond zijn.

Doelsoorten voor de verondieping zijn vissen en waterplanten waarbij een link wordt gelegd met de instandhoudingsdoelstellingen in deze voor het Natura 2000-gebied Veluwerandmeren (onder andere kranswieren). Hoewel vogels niet tot de doelsoorten voor dit project behoren kan één hectare van de verondieping dienen als foerageergebied voor Kleine zwanen. We hebben een wens tot uitbreiding van deze oppervlakte kenbaar gemaakt, alsmede de voorwaarden van te gebruiken materialen en het advies kranswieren te enten. Aangegeven is dat gebiedseigen materialen voor de verondieping zullen worden gebruikt. De plannen moeten nog verder worden uitgewerkt. Gesprekken zijn of worden nog gevoerd met overige belanghebbenden.

Veluwe

Bosbeheer op de Noordwest Veluwe

Begin maart is aandacht gevraagd bij de daarvoor in aanmerking komende terreinbeheerders in onze regio over de mate waarin en de wijze waarop bomenkap in de bosgebieden plaatsvindt. Daarbij zijn in het bijzonder de doelstellingen van het Natura 2000-gebied Veluwe aan de orde gesteld. Zo komen er in het gebied een aantal kwalificerende vogelsoorten voor die zich aanzienlijk onder hun instandhoudingsdoelstelling bevinden en die onder andere zijn aangewezen op behoud van oud, aaneengesloten bos of oude solitaire bomen in half open, struweelrijk terrein.

Mede in verband hiermee is terughoudendheid gevraagd en is een aantal kritiekpunten naar voren gebracht, zoals onder andere ecologisch vooronderzoek ten aanzien van de omgeving van nestbomen, verwijdering zonder enig redelijk doel van zeer oude solitaire bomen in open terrein en vervolgbeheer ten aanzien van boskapterreinen om volledige ongewenste begroeiing van deze terreinen te voorkomen. Het betreft hier onder andere de vergrassing van nieuwe heideterreinen en het dichtgroeien van uitbreidingen van stuifzand.

Omdat als motief voor de grootschalige boskap omvorming van natuur in heide en stuifzand ten behoeve van de toename van biodiversiteit is aangegeven, is tevens gevraagd of er naar aanleiding van dergelijke vergelijkbare maatregelen in het verleden is gemonitord of doelstellingen zijn behaald. Daaruit kan immers blijken of dat wat zich voordoet als een sterk verhevigde kap, mogelijk slechts een tijdelijk verschijnsel is geweest omwille van Natura 2000 habitatdoelen.

In de brief is verder onder andere gevraagd of er ten behoeve van het uitvoeren van de boskap een ruimtelijke verdeling is gemaakt over de verschillende habitattypen zoals loofbos, naaldbos, gemengd bos en struweelrijke terreinen en hoe de houtoogst zich heeft ontwikkeld en zich verder de komende jaren zal ontwikkelen. Besloten is met de hoop dat bij het beheer meer rekening zal worden gehouden met de geuite kritiekpunten.

Door de groeiende kritiek van de achterban van Natuurmonumenten op het kapbeleid is men medio april voorlopig met het kappen, anders dan uit veiligheidsoverwegingen, gestopt. Ook heeft Natuurmonumenten de gestelde vragen uit onze brief beantwoord. De uitnodiging voor een gesprek van Staatsbosbeheer is beantwoord met het verzoek in eerste instantie de in de brief gestelde vragen te beantwoorden. Geldersch Landschap en Kasteelen heeft verwezen naar de in 2018 herziene Nota Bosbeleid met zo nodig een eventuele gespreksmogelijkheid.

Reptielen bedreigd

In de vorige bijdrage is naar aanleiding van het radioprogramma Vroege Vogels van 13 januari jl. melding gemaakt van de bedreiging van reptielen op daarvoor geschikte gedeelten van in onze omgeving aanwezige mountainbikeroutes en de aandachtvestigingen die we in verband met daarmee hebben verstuurd. Van de gemeente Harderwijk is daarop nog geen reactie ontvangen.

Van de zijde van de gemeente Ermelo is onder andere medegedeeld dat allerlei mogelijk effecten op flora en fauna inzichtelijk zijn gemaakt in de natuurtoets en dat er een toetsing heeft plaatsgevonden aan de Wet natuurbescherming, de Europese Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en ook het Verdrag van Bonn. In deze laatstgenoemde verdragen is eveneens soortenbescherming geregeld.

De gemeente gaf verder aan dat de Provincie Gelderland een verklaring van geen bedenkingen heeft afgegeven met als belangrijkste reden dat het plan zich richt op een goede zonering van recreatieve stromen, waardoor grote stukken van het Natura 2000-gebied ontzien worden en de recreatieve druk afneemt.

Naar aanleiding van de antwoordbrief is de gemeente Ermelo schriftelijk verzocht ons de natuurtoets ter beschikking te stellen. Los hiervan is aandacht gevraagd voor het pilotproject recreatiezonering op de Noord-Veluwe met als doel het gebruik van een aantal gebieden te extensiveren ten gunste van de (lokale) biodiversiteit teneinde verstoring door mensen te voorkomen. Wij hebben begrepen dat juist de Ermelose heide in de naar aanleiding van deze pilot opgestelde concept-kaart wordt benoemd als een te extensiveren gebied. De aanleg van een mountainbikeroute dwars over de Ermelose heide in noord-zuid richting staat hier naar onze mening haaks op en zal juist leiden tot een aanzuigende werking van mountainbikers en daarmee

tot een intensivering van het gebruik van dit gebied. Er is op gewezen dat dit gebied niet alleen een belangrijk kerngebied is voor verschillende reptielensoorten, maar ook broedgebied is voor Nachtwaluw, Veldleeuwerik en Roodborsttapuit. Tenslotte hebben wij gevraagd ons op de hoogte te houden van de verdere planvorming, de publicatie van het ontwerpbesluit en de publicatie van de te verlenen omgevingsvergunning. Van de zijde van de gemeente Nunspeet werd eveneens aandacht geschonken aan de invloed van genoemd recreatiezoneringpilotproject op de te ontwikkelen mountainbikeroute in de gemeente Nunspeet. Toegezegd is ons op de hoogte te houden van de planvorming en formele procedures.

Overige zaken

Ontwerpwijzigingsplan Drielanden-Horloseweg 38

Eind april werd een zienswijze ingediend naar aanleiding van het ontwerpwijzigingsplan Drielanden-Horloseweg 38. Het betreft hier de realisering van zeven woningen bij een al bestaande woning. Tijdens een al op 22 november 2017 door de werkgroep met initiatiefnemer gevoerd gesprek werd al uitvoerig gesproken over te treffen voorzieningen in verband met de op korte afstand van het project aanwezige dassenburcht. De initiatiefnemer was zich daarbij bewust van de noodzakelijkheid tot het treffen van vereiste geborgde maatregelen. In het ontwerp is onder andere dan ook een beplantingsplan meegenomen. In de zienswijze is in het bijzonder aandacht gevraagd voor de verantwoordelijkheden in deze voor wat betreft de aanleg, het toekomstige onderhoud en de financiering van de landschappelijke inrichting, alsmede welke wethouder en welke afdeling binnen de gemeente de komende jaren aanspreekbaar is op een correcte uitvoering van de plannen.

Versterken dassenleefgebied ter compensatie bestemmingsplan Drielanden Groene Zoom

In reactie op ons handnavingsverzoek gaf de Provincie Gelderland in april 2018 aan de gemeente Harderwijk 12 maanden te tijd om snelheidsremmers aan te brengen aan de Zeeweg in Ermelo. Doel is het voorkomen van dodelijke aanrijding van dassen. Afgelopen voorjaar attendeerden wij de provincie er op dat de snelheidsremmers nog altijd niet zijn aangebracht. Om die reden heeft Provincie Gelderland de gemeente op last van een dwangsom tot 1 september a.s. de kans gegeven om dat verzuim goed te maken. De afwijzende zienswijze die de gemeente Harderwijk daar onlangs weer tegen in bracht, heeft de provincie inmiddels ongegrond verklaard. De NBW houdt in de gaten of de gemeente tegen dit besluit bezwaar en beroep gaat aantekenen. Te hopen valt dat deze al jaren slepende zaak een keer kan worden afgerond ten gunste van de dassen ter plekke.

Bouw en Infrapark

In mei 2017 werd een zienswijze ingediend naar aanleiding van het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied-Bouw en Infrapark te Harderwijk met in het bijzonder aandacht voor de mogelijkheid tot het houden van vijf grote evenementen met maximaal 10.000 bezoekers. In aansluiting hierop vond in september 2017 een gesprek plaats waarin van onze zijde in het bijzonder aandacht werd geschonken aan de berekeningsmethode stikstofuitstoot ten gevolge van onder andere het parkeren ten opzichte van het Natura 2000-gebied Veluwe.

Naar aanleiding van de publicatie vervolgens van het ontwerpbesluit vergunning Wet natuurbescherming op 23 januari 2019 werd einde februari een zienswijze ingediend. In het kort is hierin onder andere aandacht gevraagd voor een nadere definiëring van mitigerende (beschermende) maatregelen tijdens te houden grote evenementen, wie gedurende evenementen de verantwoordelijkheid draagt voor het uitvoeren hiervan en wie toeziet op de correcte uitvoering van deze maatregelen. Teineinde het aangrenzende Natura 2000-gebied niet nadelig te belasten is aangegeven dat van het meer vrijblijvende “er wordt uitgegaan van” dwingend dient te worden voorgeschreven dat het parkeren volledig op eigen terrein dient plaats vinden. Voorts is aangegeven dat de gehouden PAS-toetsing geen relatie heeft met de overige activiteiten die op het park plaatsvinden en dat de uitstootberekeningen dan ook alleen betrekking hebben op de 5 evenementen uit genoemd voorontwerpbestemmingsplan.

Het Natura 2000-gebied Veluwe is namelijk één van de 118 Natura 2000-gebieden waarop het PAS (Programma Aanpak Stikstof – Natura 2000) van toepassing is. Aanleiding voor het programma is het gegeven dat in veel Natura 2000-gebieden overbelasting van stikstofdepositie een groot probleem is voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor de voor stikstof gevoelige natuur in die gebieden, waartoe Nederland zich op grond van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn verplicht heeft. Zo worden herstelmaatregelen genomen om de natuur bestendiger te maken tegen een overbelasting van stikstof. Op de zienswijze is nog geen reactie ontvangen.

Op 6 april werd een zienswijze ingediend naar aanleiding van het op 28 februari ter inzage gelegde ontwerp-bestemmingsplan Bouw en Infrapark. Ten opzichte van het voorontwerp uit mei 2017 met 10.000 is het aantal bezoekers van grote evenementen in het ontwerp teruggebracht tot 6.900. Opmerkelijk is dat waar in het voorontwerp een aantal beschikbare parkeerplaatsen van 500 is genoemd, het voorliggende ontwerp buiten 80 parkeerplaatsen voor toebussen 1279 parkeerplaatsen zijn vermeld, een verschil van 779 parkeerplaatsen. Opmerkelijk is eveneens dat de omliggende Watertorenweg die grenst aan het park en uitkomt op het Beekhuizerzand en voor een groot gedeelte binnen het Natura 2000-gebied Veluwe ligt volgens de in het ontwerp opgenomen plattegrond tot onze verbazing als “P-openbaar” is aangeduid. Wij zijn van mening dat de Watertorenweg expliciet van het parkeren tijdens evenementen op het park dient te worden uitgezonderd. Parkeren dient immers uitsluitend op het eigen terrein plaats te vinden. Alleen op deze wijze wordt namelijk een voldoende garantie verkregen dat het aangrenzende Natura 2000-gebied Veluwe van nadelige belasting op welke wijze dan ook wordt gevrijwaard. Tenslotte is, met verwijzing naar toevoeging van de zienswijze naar aanleiding van genoemd ontwerpbesluit Wet natuurbescherming, in onze zienswijze aandacht geschonken aan de consequenties van het Programma Aanpak Stikstof voor de activiteiten op het Bouw en Infrapark.

Ook op deze zienswijze is nog geen reactie ontvangen.

*Namens de Gezamenlijke Natuurbeschermingswerkgroep,
Tjalling van der Meer*

Excursie Brouwersdam en Kwade Hoek

De Brouwersdam is het zevende bouwwerk van de Deltawerken. De dam sluit het Brouwershavense gat af. Hierdoor is het Grevelingenmeer ontstaan. De weg op de dam is in 1973 aangelegd, hierover hebben we gereden en hier hebben we naar vogels gekeken. Later is in deze dam de Brouwerssluis aangebracht. In de toekomst worden afsluitbare tunnelbuizen geplaatst om zuurstofrijk water in het Grevelingenmeer te laten stromen. Het getij zal ongeveer 50 cm bedragen.

Kwade Hoek is een natuurgebied ten noordoosten van Goedereede. Het maakt deel uit van de Duinen van Goeree en wordt beheerd door Natuurmonumenten.

Met mooi weer vertrekken we op 16 februari met 11 personen vanaf Harderwijk richting Zeeland. Heerlijk om eens flink wat kust- en zeevogels te gaan zien. Het zilte Zeeland, “het vlakke land” van Jaques Brel. Onderweg hebben we al wat vogelsoorten genoteerd. Uiteindelijk komen we aan in het uitgestrekte Delta-vogelgebied met in de verte Neeltje Jans.

Bij Haamstede Koudekerksche inlaag hebben we een Roodhalsgans gezien, een schaarse wintergast, broedt op de toendra in Oost Europa. Even verder staan we oog in oog met een Grote zee-eend. Hij dobbert lekker in de zee. Zelden zie je de kleuren zo goed. Gele randen aan zwarte snavel, witte oogvlek en witte spiegels op de vleugels en voor de rest zwart. Vrijwel altijd zie je zowel de Grote zee-eend als de Zwarte zee-eend (die veel talrijker is) slechts voorbij vliegen.

Grote zee-eend: schaarse doortrekker vnl. aan de kust, broedt in Noordelijke toendra's. Voedsel: schelpen van schelpenbanken.

Zwarte zee-eend: talrijke doortrekker, geheel zwarte eend, met zwarte snavel van boven met oranje vlek en aan de basis met grote knobbel. Voedsel: halfgeknotte strandschelp, Amerikaanse zwaardschede.

Bij de Brouwersdam Noordzezijde Spuisluis hebben we Roodkeelduikers gezien, een dwaalgast langs onze kust.

De soort broedt in Noordelijke toendra's, heeft een kenmerkende opgewipte snavel.

Voedsel kabeljauw, haring, garnalen, krabben en molusken.

En om nog even bij de duikers te blijven. Kuifduikers hebben we gezien bij Serooskerke Schelphoek Stredam, lijkt op Geoorde fuut, is groter dan Dodaars en kleiner dan Fuut.

Trekt in gering aantal door, broedt in Noord- Oostelijk gelegen gebieden, nestelt als Fuut. Voedsel: stekelbaars en kuit.

De Brouwersdam Noordzeezijde Spuissluis hebben we uitgebreid bezocht. Steeds zien we Middelste zaagbekken, waarvan sommigen heel mooi baltsen. Het is een slank gebouwde zeevogel met dunne rode snavel, heeft een piekerig dubbele kuif. Groenzwarte kop, kastanjebruine bovenborst (ingewikkeld patroon).

Kustvogel, talrijke doortrekker. Komt in broedtijd voor in Skandinavie, Schotland, Ierland en IJsland, nestelt in heide en andere vegetatie en tussen stenen op eilandjes in zeearmen en in de toendra. Voedsel: visjes, kreeftachtigen, wormen en insecten.

Drieteenmeeuw juveniel, foto Cintia Wedemeijer

Verderop zien we een grijze zeehond met zijn kop boven water.

Een juveniele Drieteenmeeuw, fit of niet fit want hij was nogal tam, zat stil te kijken.

Drieteenmeeuw, vogel van open zee, vrij talrijke doortrekker en wintergast, broedt op kliffen langs kusten Engeland, Ierland, IJsland en Noorwegen. Voedsel: vis en visafval, kreeftachtigen.

Al verder rijdend komen we aan bij het Haventje op de Brouwersdam. In de verte zie je al vogelaars met hun telescopen. Een aanwijzing om iets bijzonders te zien.

We zien een Zwarte zeekoet. Veel kleiner dan Zeekoet, compacte bouw met kleine fijne snavel. Winterkleed onderdelen wit, bovendelen wit gevlekt. *Zeldzame, onregelmatige gast. Nestelt alleen of in kleine, verspreide groepen in holten of onder keien op rotsachtige kusten, kliprichels, eilandjes. Kustgebieden Engeland, Ierland, IJsland en Skandinavie. Voedsel: bodemlevende vis en kreeftachtigen, duiktijd 25-40 seconden, tot 20 meter diep.*

Na gepauzeerd te hebben vertrekken we naar Kwade Hoek.

Het landschap is totaal anders. We gaan een uitgebreide wandeling maken waarbij we weer mooie bijzondere soorten zullen zien. Het landschap is eerst duinachtig met veel begroeiing van rietkragen en als we verder lopen dan worden het slikken en schorren.

Ruigpootbuizerd, foto Benno van den Hoek

Al gauw zien we een thermiekende Ruigpootbuizerd.

De Ruigpootbuizerd is van de gewone Buizerd te onderscheiden door langere vleugels en witte staart met brede, donkere eindband. Opvallende donkere polsvlekken op lichte ondervleugel en donkere vleugelpunten.

Het is een schaarse doortrekker en wintergast. Hij broedt in Noorwegen, Zweden, Finland, Estland en Lithouwen. Voedsel: Woelmuisen, zelden grotere prooien.

De Kwade hoek is favoriet bij vogelaars. Het is er ook behoorlijk druk. Aan terugkerende vogelaars vroegen we waar de Strandleeuwerikken zitten.

Al wandelend over het slik (bergschoenen zijn geen overbodige luxe) hebben we de Strandleeuwerikken gevonden. Wat zijn ze beweeglijk en goed gecamoufleerd. Ze trippelen de hele tijd in en uit het beeld van de telescoop, hetzelfde geldt voor de IJsgors.

Strandleeuwerik: middelgrote sierlijke leeuwerik, met kortere snavel dan Veldleeuwerik, heeft een lange staart, heeft midden van kruin zwart uitlopend in twee spitse "horentjes" Verenkleed van boven roze bruin, van onderen witachtig gestreept. Licht geel gezicht en keel en zwarte borstband en wangen. Nestelt op droge toendra boven boomgrens. Schaarse doortrekker vnl. langs kust. In Nederland o.a. in de Slufter op Texel en Oostdijk(ZH) Oostduinen Noord en Strand. Voedsel in broedgebied sprinkhanen en kevers; in overwinteringsgebieden zaden.

Als laatste bijzondere soort zien we de IJsgors. Ook deze vogel is beweeglijk en heel goed gecamoufleerd, rent steeds buiten beeld en verstopt zich regelmatig in de vegetatie.

IJsgors: Forse leeuwrikachtige grondgors met lange vleugels. Bovendelen gestreept donkerbruin, onderdelen witachtig met gestreepte flanken, witte buitenstaart. Overwintert langs de kust. Komt hier voor in hetzelfde gebied als de Strandleeuwerik. Nestelt in boomloze, dorre streken, open toendra en met mos begroeide heide. Voedsel: zaden in de winter.

Na deze bijzondere soort is het weer tijd om huiswaarts te gaan. We hebben zo'n 74 soorten vogels gezien gedurende deze vogelwaardevolle dag.

Cintia Wedemeijer

Bronnen:

Pietersons vogelgids van alle Europese vogels; 23e druk, Tirion

Wolbert Hermus, waarneming.nl

Vogelbescherming Nederland

Wikipedia

Waargenomen soorten:

Kuifduiker

Alk

Roodhalsgans

Kneu

Grote zee-eend

Middelste zaagbek

Zwarte zee-eend

Geoorde fuut

Drieteenmeeuw

Roodkeelduiker

Zwarte zeekoet

Ruigpootbuiser

Cetti's zanger

Blauwe kiekendief

Strandleeuwerik

IJsgors

Serooskerke Schelphoek Strekdam

Serooskerke Schelphoek Strekdam + Zeedijk Westbout

Haamstede Koudekerksche inlaag

Haamstede Koudekerksche inlaag

Westenschouwen Zeedijkbout

Brouwersdam Noordzeezijde Spuisluis

Brouwersdam Noordzeezijde Spuisluis

Brouwersdam Noordzeezijde Spuisluis

Brouwersdam Noordzeezijde Spuisluis

Brouwersdam Noordzeezijde Spuisluis

Brouwersdam Noordzeezijde Spuisluis

Kwade Hoek-Noordstrand Strandhaak & baai

Kwade Hoek-west

Kwade Hoek-west

Oostdijk(ZH) Oostduin-Noord en strand

Oostdijk(ZH) Oostduin-Noord en strand

Overige soorten die we gezien hebben:

Kolgans, Kraakeend, Grote zilverreiger, Waterhoen, Staartmees, Winterkoning, Merel, Watersnip, Slechtvalk, Boomleeuwerik, Roodborsttapuit, Putter, Groene specht, Pimpelmees, Torenvalk, Paarse strandloper, Holenduif, Veldleeuwerik, Rietgors, Vink, Kievit, Bontbekplevier, Brilduiker, Sperwer, Graspieper, Grote canadese gans, Koolmees, Huismus, Steenloper, Kluut, Tureluur, Eider, Witte kwikstaart, Bergeend, Smient, Goudplevier, Rotgans, Fuut, Scholekster, Kleine zilverreiger, Buiser, Wulp, Brandgans, Grote mantelmeeuw, Blauwe reiger, Turkse tortel, Stormmeeuw, Zilvermeeuw, Kauw, Houtduif, Spreeuw, Kuifeend, Ekster, Wilde eend, Aalscholver, Meerkoet, Kokmeeuw.

IJsgors

Roodhalsgans, foto Bennie van den Brink

Op 16 maart is het zover; we gaan met de VBW naar Winterswijk. Met een paar soorten in de planning waarvoor we eerdere jaren helemaal down south moesten gaan naar Limburg. Dé doelsoorten voor vandaag zijn Kortsnavelboomkruiper, Middelste bonte specht en Oehoe. Andere soorten waar we nog naar smachten in alle vroegte in Harderwijk, maar hopelijk aan het eind van de dag prachtig hebben gezien zijn o.a. Groene, Zwarte & Kleine bonte specht, Rode wouwen en Kraanvogels. Aan de gids dus de zware taak om hieraan te voldoen.

Dat Winterswijk een goede beslissing is geweest om te bezoeken, blijkt wel uit de grote groep mensen die meegaat. De regen, die volgens de voorspelling zou vallen tot een uurtje of 11 heeft ons niet tegengehouden om te vertrekken. Uiteindelijk vertrekken we met 4 auto's richting de Achterhoek. De reis gaat voorspoedig, ondanks dat we verschillende routes gebruiken.

Iets voor 9 uur komen we aan bij de eerste bestemming, het Bekendelle. Dit prachtige oude bos herbergt vele bossoorten, maar ook enkele soorten die afhankelijk zijn van de gelijknamige beek die door het bos stroomt en waar wij de eerste helft van de tocht vlak langs blijven lopen.

Kortsnavelboomkruiper, foto Chris Spijkerboer

Op het moment dat we de auto uitstappen worden we meteen begroet door een lachende Groene specht en terwijl we staan te wachten tot alle auto's gearriveerd zijn wordt de eerste echte doelsoort al gevonden. Een Kortsnavelboomkruiper kruipt rond een dikke Eik en laat zich goed zien, niet veel later zien we een tweede en geven ze een leuk kruip- en vliegshowtje aan ons, zingen doen ze helaas niet. Als de andere deelnemers gearriveerd zijn kan iedereen genieten van deze zeldzame boomkruiper.

De regen valt nog, maar niet veel. Alle vogels zingen naar hartenlust en wij genieten hier op en top van. Verschillende Vuurgoudhaantjes worden gehoord én ook gezien. Een Grote gele kwikstaart vliegt via de beek door het bos, het bochtje om. De oplettende ogen van alle vogelaars gaan alle kanten op. Niet voor niets, want aan de overkant van de beek worden wederom 2 Kortsnavelboomkruipers gevonden. We hebben geluk, want ze maken de oversteek

en landen in een boom vlakbij ons. Met name 1 exemplaar laat zich erg mooi bekijken, waardoor we de heldere witte buik en korte snavel goed kunnen zien. Het 'bakje' i.p.v. het 'trapje' in de vleugelstreep is dankzij de aanwezige camera's ook goed te zien.

Door het hoge water in de beek kunnen we helaas niet rond, maar maken we rechtsomkeert. Op de weg terug treffen we een Middelste bonte specht, de eerste van vandaag, maar zeker niet de laatste. Via een andere route door het bos horen en zien we nog een aantal leuke bossoorten, een tweetal Goudhaantjes die net boven de grond scharrelen trekken veel bekijks.

Bij de parkeerplaats aangekomen is het inmiddels droog en gaan we met de auto een stukje rijden, naar de bekende Steengroeve.

Bij de Steengroeve is het flink zoeken om de Oehoe te ontdekken. Eén van de deelnemers - of was het de gids?- zag toch echt een Oehoe zitten. Vanaf de weg, met beter zicht op de plek zien we helaas niks. We zoeken nog een tijd met de gehele groep vanuit verschillende kanten, maar helaas kunnen we de Oehoe nergens vinden. Een lokale vogelaar komt iedere dag een kijkje nemen en vertelt ons dat de Oehoe al een aantal dagen niet gezien is, terwijl ze de laatste dagen voor haar verdwijning standvastig op dezelfde plek (nest?) zat. Na een goeie 45 minuten geven we het toch maar op en gaan we naar de volgende stop.

Het voordeel van vogelen rondom Winterswijk is dat alle locaties met de gewenste soorten dichtbij elkaar zitten, ook nu hoeven we maar een paar minuten in de auto te zitten voordat we bij de volgende plek zijn. We komen aan bij een bos met de naam Dottinkrade. Dit is ook een prachtig stuk oud bos, waar ook een beekje doorheen stroomt. Ondanks dat het al wat later op de dag is en niet heel erg lekker weer is het toch druk in het bos. Tijdens deze wandeling horen en zien we o.a. Matkop, meerdere Grote lijsters en ook verschillende Middelste bonte spechten, een Kleine bonte specht horen we eenmalig roepen.

Wanneer we weer richting de auto lopen, lopen we door een open veld met de bosrand achter ons en een eenzame eik naast ons. Plots schiet er een Sperwer langs ons en vrijwel direct erna horen we vanuit de eenzame eik een Mibo (vakjargon voor Middelste bonte specht) erg hard roepen. Na het bekende zoek- en aanwijswerk (die dikke tak, tussen die rechte takken met die knik erin, enfin, als echte vogelaar kent u dat wel) tussen de takken door vinden we de bewuste Mibo. Hij laat zich erg lang leuk bekijken en uiteraard genieten we hier volop van.

De wandeling gaat toch weer verder. Nabij de auto horen we vanuit een bosrand een Zwarte specht roepen en bij de auto zelf zien we een clubje Staartmezen.

Middelste bonte specht, foto Chris Spijkerboer

De volgende locatie van deze excursie is een heel bijzondere, we gaan namelijk de grens over! We gaan het Zwillbrocker venn bezoeken. Na wederom een kort ritje rijden we een geheel andere wereld in. Een wereld waar Duits wordt gesproken, huizen er anders uitzien en soorten niet meetellen voor de persoonlijke jaarlijst, heel verwarrend allemaal. Aangekomen bij de ingang van het Ven besluiten we om eerst een wandeling te maken en af te sluiten met een Tasse Kaffee. De wandeling gaat voorspoedig en al vrij snel horen we de Kokmeeuwenkolonie en iets verder zijn we bij de hut met uitzicht op de plas. De Flamingo's zijn niet heel moeilijk te zien, na een korte determinatiediscussie trekken we de conclusie dat dit allen Chilenen zijn. Verder zien we verschillende eendensoorten ronddobberen. Tussen de vele Kokmeeuwen zien we ook 1 stoere Zwartkopmeeuw rondpatsen, die alle Kokmeeuwen angst aanjaagt.

Bij het café bij de parkeerplaats genieten we van het eerder genoemde kopje koffie, wat in sommige gevallen een kop chocomel, thee of soep was. Hiermee besluiten we ook de excursie. Op de weg terug zien we nog een Sperwer voor ons langs schieten, worden er nog wat soorten aan de daglijst toegevoegd en aangekomen in Harderwijk kunnen we niets anders dan tevreden terugkijken op een zeer geslaagde dag. Hoewel Winterswijk niet erg ver rijden is, is het toch een heel ander stukje Nederland.

N.B. sinds ongeveer een week na ons bezoek is de Oehoe weer terug op haar plek. Er zijn ondertussen 3 jongen uit de eieren gekropen.

Gids en deelnemers, bedankt voor de mooie vogeldag!

Wolbert Hermus

TE KOOP

Te koop mijn Swarovski kijker 10x50 SLC WB, model 2006.
De vraagprijs is € 800,-
Wim van den Bergh, tel. 038-4659827.

Verslag excursie Harderbroek – 8 mei 2019

Foto: Anne-Marie Klaassen

Het is de gewoonte van onze vereniging om jaarlijks een excursie te organiseren naar Harderbroek. Een moerasachtig gebied met veel riet en een grote plas open water waar met name in de winter veel eenden vertoeven. Er zijn voldoende deelnemers, maar de weersvoorspellingen voor de avond van 8 mei zijn niet al te rooskleurig dus het wordt in de middag regelmatig Buienradar in de gaten houden. Om 18.40 uur haalt Kees Kraaijeveld mij op en rijden in de auto naar het Harderbroek. De ruitenwissers staan op vol want het komt met de welbekende bakken uit de lucht. We kijken elkaar aan en weten dat Buienradar aangeeft dat het om 19.00 uur droog is. Onder het aquaduct door rijdend zien we Anne-Marie fietsen in regenkleding, als een soort verzopen katje komt ze aan bij de parkeerplaats bij het Harderbroek.

Om 19.00 uur heten we onze excursieleider, Peter van Zwol van Natuurmonumenten, welkom onder een stralende zon, en dat met een weersomslag in 20 minuten tijd. Nadat Peter wat informatie heeft gegeven

Nachtegaal, foto Jaap Denee

gaan we het gebied in. De gangbare soorten in dit gebied hebben we al snel te pakken tot dat we het prachtige geluid van de Nachtegaal horen. Een vaste bewoner van dit gebied en voor mijn gevoel een honkvaste, want deze vogel hoor ik vaak op deze plaats waar hij nu ook weer een concert ten gehore geeft. We gaan na dit gratis concert verder richting de waterplas. Op het open stuk gaan plotseeling alle verrekijkers voor de ogen. Er zweeft een rover boven het gebied. Ik hoor verschillende namen van Havik, Buizerd en Visarend maar dan komt het goede antwoord: een Zwarte wouw! Nu zou je zeggen 'wow' want het de eerste waarneming van een Zwarte wouw in dit gebied. De vogel laat zich prachtig zien, vlindert een paar keer boven het gebied en gaat dan richting de horizon. Voor velen van ons een geweldige waarneming en de website waarneming.nl is weer een regel rijker. Maar het is nog niet gedaan. Even later gaan de kijkers weer de lucht in want nu is het de beurt aan een eendensoort. Drie Casarca's geven even een

vliegshow weg. Ook dit is volgens Peter de eerste waarneming van deze soort boven het Harderbroek. Aangekomen bij de grote plas zien we de bekende soorten, maar zeker niet in spectaculaire aantallen. We worden nog wel even getraakteerd op een sapje met een koekje. Gesterkt door deze versnapering gaan we nog een stukje het gebied in waar je als bezoeker niet mag komen. En ook daar weer een verrassing voor een aantal deelnemers. Het Porseleinhoen laat zich niet zien, maar wel verschrikkelijk goed horen. Voldaan wandelen we terug naar de parkeerplaats. We bedanken Peter met een financiële bijdrage voor het instandhouden van het Harderbroek. Tegen 22.00 uur rijden we terug met een prachtige rode lucht en een zon die mooi ondergaat. Wat een geweldige prachtige avond met mooie waarnemingen. Ja, het kan dichtbij.

Frans Deuring

Waargenomen soorten (43):

Koekoek, Tjiftjaf, Kokmeeuw, Gierzwaluw, Kleine karekiet, Zwartkop, Gaai, Grauwe gans, Zwarte kraai, Merel, Houtduif, Tuinfluiter, Nachtegaal, Zanglijster, Spreeuw, Winterkoning, Kneu, Snor, Rietgors, Buijzerd, Fitis, Rietzanger, Graspieper, Wilde eend, Zwarte wouw, Oeverloper, Casarca, Krakeend, Baardman, Bergeend, Knobbelswaan, Slobeend, Meerkoeit, Kievit, Aalscholver, Kuifeend, Oeverzwaluw, Holenduif, Kleine mantelmeeuw, Grote bonte specht, Witgat, Porseleinhoen en Braamsluiper.

Korte impressie van de excursie in het Harderbroek op 15 mei, in het kader van de Nationale vogelweek

Op een mooie voorjaarsavond, met helder droog weer en niet te veel wind zijn we het Harderbroek in getrokken met een flinke groep van 16 vogelliefhebbers. Een gevarieerde samenstelling mannen en vrouwen, jong en oud. Afkomstig uit een gebied van Utrecht tot Heerde. Peter van Zwol is al weer de vertrouwde gids, net als bij de excursie van een week eerder voor onze eigen leden. Hij is goed bekend met het gebied door zijn werk als vrijwilliger bij Natuurmonumenten. Hij vertelt over het gebied en dat er aan de kant van de weg naar Lelystad een strook van het terrein afgaat om de weg te verbreden in verband met de toegenomen verkeersdrukte. Het verkeer hoor je zeker in het begin langs razen, dus die verstoring zal zeker niet afnemen. Gelukkig is het verder in het gebied minder hoorbaar.

We hebben geen lijst bijgehouden met het aantal waargenomen soorten. De deelnemers waren onderweg druk met elkaar aan het puzzelen en uitwisselen wat er te zien en te horen was. De veldgidsen werden naarstig geraadpleegd. In het begin de bosvogels, zoals Zanglijster, Tuinfluiter en Zwartkop. Verderop in het open gebied de rietvogels zoals Kleine karekiet, Rietzanger, Snor en Rietgors. Bij de vogelhut uitzicht over de watervlakte, met Kluten, diverse eenden waaronder Pijlstaarten, ganzen en zwanen. Het hoogtepunt werd verzorgd door een stel jonge Baardmezen die zich vlak voor de ingang van de vogelhut op hun gemak in het riet van dichtbij lieten bewonderen. Daar overheen maakte de Koekoek indruk door al roepend rond te vliegen. En dan al dat gevogelte tegen de achtergrond van het hooi- en grasland met prachtige kleuren van bloeiende kruiden en planten in de laagstaande zon. Het riet wuivend in de wind. Je zou er dichterlijk van worden.

Tegen zonsondergang waren we weer terug bij het vertrekpunt. Moe en voldaan. De gids oogstte veel waardering en alles bij elkaar genomen waren de deelnemers het er over eens dat het een mooie excursie was.

Louw den Besten

Baardman, foto Hidde Nieuwenhuijsen

Rondje door de regio...

*A*ls sinds jaar en dag wordt er in mei een Big Day gehouden, het doel om in één etmaal - of in ons geval binnen 12 uur - zoveel mogelijk vogelsoorten te spotten. Dit jaar is het niet anders. Na heel wat berichtjes tussen Rob Compaijen, Sjoerd Radstaak en mijzelf, Wolbert Hermus, besluiten we om voor 12 mei te gaan. Een paar dagen daarvoor vinden Rob en Wolbert nog tijdens een voorbereidingsronde de eerste Grote karekiet van het jaar, Roodhalsfuut en een Kolgans tussen zo'n 20 Nijlganzen. Een goede generale dus...

12 mei 03:30. Drie verwilderde figuren komen samen midden in 't Harde. We zijn fit en vertrekken direct - per fiets wel te verstaan - richting Tongeren, al enkele edities onze startlocatie. Onderweg horen we al een

Bosuil, foto Aad Bijl

Boomleeuwerik zingen, maar deze telt nog niet. Om 3:55 komen we aan in Tongeren en in de verte horen we een vrouwtje Bosuil roepen. Om stipt 04:00 kunnen we deze Bosuil tellen en aan de overkant horen we ook een mannetje roepen. Nog geen minuut bezig en we horen ook de plaatselijke Kerkuil roepen. We kunnen door! We gaan naar het grasland tussen Wissel, Tongeren en Epe. Onderweg horen we nog een Bosuil, dit keer een jong. Een Roodborst zingt in het licht van een lantaarn en verderop horen we Kievit. We zijn op zoek naar Steenuil, maar deze horen we niet. Op de eerste locatie van Watersnip zingt verrassend genoeg keihard Kwartel en horen we een Ransuil roepen om voer – beide echte bonussen! Door het bos, op naar het Wisselsche veen. Hier horen we gelukkig wel een Watersnip zingen. Op de Tongerensche heide vinden we na flink geduld onze eerste Nachtzwaluw van dit jaar en, nog iets belangrijker, deze dag zingend. We fietsen een stukje verder en horen inmiddels meerdere Nachtzwaluwen zingen – met

krap drie graden boven nul. Een baltsende Houtsnip wordt enthousiast onthaald. Na het eerste uur kunnen we wel concluderen dat we zeer geslaagd de nacht zijn doorgekomen.

We komen via landgoed Welna aan bij de Eperweg; het is inmiddels echt licht geworden. We fietsen hard door richting de Klaterweg. Dit grindpad naast het schietterrein is altijd goed voor wat leuks. Dit keer horen we ineens een Sijs overkomen, toch wel echt een bonus. Aan het eind van het pad is het Rob die een Matkop hoort zingen, ook altijd een goede soort! Normaliter echt een zeldzaamheid, maar vandaag horen we er drie. We fietsen door, op naar het Veluwemeer. Bij de camping de Scheepsbel horen we een Vuurgoudhaan zingen, de eerste van zeker zes exemplaren.

Een roofpietje dat snel voorbij schiet blijkt na een korte determinatiediscussie een Boomvalk te zijn, ook al zo'n fijne soort! We nemen een korte omweg om langs een Steenuil te gaan. Plots zien we rechts van ons een forse vogel opvliegen en de houtwal induiken: het is een Groene specht! Bij de Steenuilenkast geeft de Steenuil niet thuis. Een Zwarte roodstaart zingt hier wel en ook Braamsluiper roept vanuit een beukenhaag. We fietsen door het nog slapende Doornspijk, het is dan ook nog maar net 6 uur geweest. Het is nog steeds winters koud, dikke jas en handschoenen zijn nog aan.

We fietsen langs het laatste randje Doornspijk als er 2 gans-achtigen met een *krr*-achtig geluid roepend overvliegen. We kijken met onze verrekijkers, maar deze beslaan en zien helemaal niks. We verwachten Nijlgans, alleen het geluid... dat klopt niet helemaal. We checken op Xeno Canto het geluid van Casarca en het eerste geluid is direct een perfecte match met wat we zojuist hoorden! We barsten in lachen uit, wie heeft er ooit Casarca gehoord en wie van de lezers heeft Casarca op geluid gedetermineerd? En dat op deze dag, waar iedere soort keihard meetelt!?

Na nog een kort stukje fietsen komen we aan bij de Ludgeruskerk. De enige echte doelsoort hier is de Wilde zwaan die hier al enkele jaren in het voorjaar rondhangt. De zoektocht begint. Al vrij snel ziet Wolbert een kandidaat in de verre hoek aan de Elburgse kant van de brug dobberen. Door het beslaan van de telescoop kunnen we er met z'n allen helaas met de beste wil van de wereld niks van maken. Tijdens het poetsen van het glaswerk horen en zien we toch weer genoeg nieuwe soorten maar inmiddels is de telescoop eindelijk vochtvrij en zien we direct dat de kandidaat Wilde ook echt de Wilde zwaan is - halleluja! Op een grote meeuw kunnen we het etiket Pontische opplakken. Zwarte sterns vliegen achteraan bij de brug. Visdieven

zijn aan het jagen boven het meer.

Het is weer tijd om verder te gaan. Normaliter lopen we nu al ruim een half uur achter op schema, maar vandaag klopt het schema en met de soorten gaat het ook voorspoedig!

Nabij Elburg horen we in de verte een Snor, zien we Ooievaars op het nest en horen we een Tuinfluiter zingen. Ringmus wordt gevonden tussen de Huismussen. De Kleine plevieren die Rob en ik met de voorbereidingsronde in het heringerichte gebied langs de Hellenbeekstraat hadden zitten er nu nog steeds. Ook weet Wolbert er een Bontbekplevier uit te pikken. We treffen mede-vogelaar Martin Jansen even, hij moet door. Wij na een paar minuten ook. Terwijl we langs het Rietveld fietsen horen we een Waterral gillen en een Blauwborst zingen. Bij het rietveld aangekomen weet Martin ons te vertellen dat er een Roerdomp riep vlak voor onze aankomst. We lopen snel naar de hut waar we Zomertaling, Tafel- en Slobeend vrij gemakkelijk bij kunnen schrijven. We horen het 'pingen' van een Baardman en zien even later een vrouwtje Baardman in het riet zitten. Rob ziet ineens de Roerdomp! Hij zwemt het slootje tegenover de hut over. Vol verbazing zitten we hier naar te kijken. Twee Watersnippen vliegen op uit het riet en een Waterhoen roept. Alles wat hier kan, hebben we - het gaat goed!

Op het meer zien we vanaf de hut een grote meeuw. Ook deze zorgt voor veel discussie. Lomp beest, een te donkere mantel voor Zilver, te lompe kop voor Pontische. Zou het een Geelpoot zijn? Vanaf de dijk kijken we er nog een tijd naar - het is toch echt een Geelpootmeeuw!

Op naar (eiland) Eekt! Al voordat we bij Eekt zijn horen we de Nachtegaal zingen, maar ook de Grote karekiet laat goed van zich horen. Een drietal Brandganzen vliegt over en een paartje Boomvalken komen roepend langs gevlogen. Het zoeken naar nieuwe zwemvliezen levert zowaar een mannetje Smient op. Tijdens het scannen horen we een Wulp baltsen, één van de weinige deze dag. Een Roerdomp komt uit de richting van het Rietveld gevlogen en ook de Geelpootmeeuw komt nog maar eens langs. En door naar Abbert (-eiland)!

Wulp, foto Bart Stornebrink

Bij Abbert is het niet zo overzichtelijk als bij Eekt, dus ondanks de risico's splitsen we ons toch op om vanaf verschillende kanten te gaan zoeken. Plots zwemmen er wat eendjes weg van een van de eilandjes en in dit groepje zwemt ook een vrouwtje Wintertaling. Sjoerd en Wolbert zien haar goed, helaas is Rob wat later en mist hierdoor het eendje. Plots ziet Sjoerd een stern vliegen. Het is een Reuzenster! Deze prachtige soort vliegt veelvuldig rond boven de eilandjes, is fanatiek aan het jagen en duiken. Kortom, genieten geblazen! Toch moeten we weer door.

Via Noordeinde, goed voor onze eerste Huiszwaluwen en Groenlingen, gaat de reis anders dan gebruikelijk. We verlaten de bekende Gelderse route en we begaan ons op onbekende paden. We hebben er, wegens de grote verscheidenheid aan soorten, ervoor gekozen om het gehele Reevediep in onze route op te nemen. Dus verlaten we voor het eerst in onze geschiedenis van de Big Days Gelderland en duiken we Overijssel in. En hoe!? Dit geweldige stuk levert 14 (!) unieke soorten op. We beginnen aan de westzijde van het Reevediep. Hier vinden we bij de eerste stop meteen al twee Steltkluten, na wat scannen zien we hier ook Kemphanen, Pijlstaart, een tweede Reuzenster en Oeverloper. Sjoerd ziet twee steltjes naast elkaar staan; een Kanoet én Bonte strandloper. Een echt duobonus dus! We fietsen een klein stukje verder. Dit levert Tureluur, Zwarte Ruiter en Groenpootruiter op. Bij de volgende korte stop vinden we Lepelaars, Noordse en Gele Kwikstaarten, Grote Mantelmeeuwen, Bosruiters, Oeverzwaluwen, een paartje Kleine plevier mét een viertal kleine Kleine Plevieren en een zingende Roerdomp. We fietsen weer door, naar de rechterkant van de brug. Hier zien we ook weer meerdere Steltkluten (waarvan 3 broedend), , de vleugellamme Kleine zwaan zit er nog (drie zwanensoorten op één dag in hartje mei is ook wel uniek te noemen...), we horen Dodaarzen hinniken en onze derde Roerdomp van vandaag laat van zich horen. Ook vinden we na enig geduld het mannetje Wit-oogend. We gaan langzaam weer terug en blijven nog een tijdje zoeken naar de regelmatig gemelde Geoorde futen, maar deze vinden we helaas niet.

Bijkomend van dit soortenrijke gebied fietsen we met gezwinde spoed richting de Groote Woldweg. Inmiddels hebben we toch een achterstand van ongeveer een half uur opgelopen. Bij de Groote Woldweg horen we op een bekende plek Spotvogel zingen en vinden we verderop de eerder gevonden Kolgans terug, op exact dezelfde plek. Hier zingen ook meerdere Bosrietzangers.

We fietsen weer verder, we hebben nog een hele route voor ons. Tussendoor kijken we wel uit naar Steenuil

en het is Rob die het voor de zoveelste keer flikt om er doodleuk één te vinden. Dit uiltje laat zich prachtig zien, wij fietsen opgelucht weer verder. De vierde uilensoort is weer binnen.

Via Oosterwolde en langs Elburg komen we aan in Landgoed Zwaluwenburg. Hier moeten we de tijd nemen om wat gewenste bossoorten binnen te harken. Dit gaat best aardig. Bij de eerste stop horen we Boomklever roepen. Verderop op een bekende plek horen en zien we Zwarte specht. Een Glanskop werkt ook goed mee. Als we het bos weer uitrijden zijn het Rob en Wolbert die een Appelvink horen, Sjoerd helaas niet.

De route gaat gestaag verder. Bij het A.S.K. pakken we onze eerste telbare Boomleeuweriken, de Grauwe klauwieren zijn helaas nog niet terug uit Afrika. Ook krijgen we ons eerste en enige buitje te pakken. We gaan verder, de Knobbel op. Sjoerd gaat zoals altijd als een raket, ons achterlatend. Helaas voor ons ziet Sjoerd een Sperwer vliegen, dus wij moeten sprintend de berg op om toch een duidelijke glimp op te vangen van deze rover. Deze is in ieder geval binnen!

Brilduiker, foto Aalt van Tongeren

Via het Eperholt fietsen we over moeilijk begaanbare paadjes richting de Haelberghei. Onderweg horen we weer Glanskoppen, Zwarte spechten en onze eerste Goudvink van vandaag laat zich zien. De tocht naar de toren is altijd een zware en het is dan ook goed uitrusten op de toren. Al wordt er uiteraard ook uitgekeken naar vogels. Een Havik zien we kort boven de bosrand vliegen en even later zien we een tweede Sperwer. Raaf lukt helaas niet. We moeten door, het is inmiddels 12 uur en we liggen toch wat achter op schema. De route brengt ons naar het bekende Heerderstrand, onderweg hiernaartoe pakken we nog wel Staartmees mee.

Bij de plas aangekomen zien we direct al de soort waar het om te doen is: meerdere Brilduikers dobberen op het meer.

Nu wordt het keuzes maken: welke soorten moeten we nog, hoeveel tijd hebben we nog en waar kunnen we nog naartoe. Het is overduidelijk waar we gaan

eindigen, Polsmaten, maar hoe komen we er, dat is de vraag. We besluiten de monding van de Hierdense beek over te slaan en via een tactische route over de hei naar het Leuvenumse bos te gaan. Buikjes worden gevuld en de trappers worden aangeslingerd. We pakken flink wat snelheid en kilometers door het bos. Onderweg zien we bij een typisch Grote lijsterweitje daadwerkelijk een Grote lijster.

We komen aan in Vierhouten en besluiten om een korte omweg over de hei te maken in de hoop op Veldleeuwerik en Raaf. Deze beide soorten lukken niet, wel vliegt er opnieuw een Boomvalk over – de vierde van vandaag! Nog maar eens stoppen en scannen, helaas weer niks. We passen de route nogmaals aan en gaan via het schapenweitje aan de andere kant van de Elspeetsche heide de hei over naar het bos. Dit werkt wel goed! Onderweg ernaartoe pakken we Fluiter, de enige van de dag (!) en bij het weitje zien we meerdere Tapuiten en horen we verschillende Veldleeuweriken zingen. Ook hier geen Raven. We vervolgen onze weg. We hebben nog maar een uur voordat onze tijd is verstreken. We fietsen alles uit onze lijven en maken flink tempo door het Leuvenumse bos. Precies volgens schema komen we om 15:40 aan bij het beste punt van Polsmaten. Het grote laatste scannen kan beginnen. Rob vindt drie Kluten, toch wel bijzonder als je bedenkt dat we het dubbele aantal Steltkluten hebben gezien vandaag. Wolbert en Sjoerd scannen punctueel de strekdam af. Eerst worden de Flamingo's gevonden, het zijn er twee. Vergezeld met twee Chilenen staan ze rustig te staan. Daarna vindt Wolbert een wulp spec. op de dam. Nadat hij z'n kop uit de veren haalt blijkt het een Regenwulp te zijn en om het af te maken horen we ook nog Regenwulp roepen. In de laatste minuut, na meermalen gezamenlijk met Sjoerd de dam te hebben gescand vindt Wolbert ineens een Steenloper!! Rob kijkt meteen door de scoop en Sjoerd komt er aan gerend. Ook hij weet binnen de tijd de Steenloper te zien, het blijken er zelfs twee te zijn. Wat een geweldige laatste minuut was dat! Met twee prachtige zomerkleed Steenloperpjes eindigt onze Big Day.

Het is tijd om bij te komen, te tellen en rustig te eten. Sjoerd doet traditioneel het streep- en telwerk. We komen uit op een totaal van 148 soorten!!!! Ons vorige record was 135 - dus een ongekende verbetering. We genieten even flink na en stappen uiteindelijk met veel pijn en moeite weer op de fiets; we moeten immers allen weer terug naar 't Harde.

Dit ongeken­de aantal gooit zelfs landelijk gezien hoge ogen. Het landelijke Big Day-record op de fiets is 156, in 24 uur, op Texel. In 12 uur is het ons dus gelukt om maar acht soorten lager te eindigen en er zijn zelfs provincies waar ze niet zulke hoge aantallen halen in 24 uur met de auto!

Zoals gewoonlijk hebben we ook dit jaar weer wat ‘gebruikelijke’ soorten gemist. Dit jaar ontbraken Raaf en IJsvogel op de lijst. Ook opvallend is dat alweer twee jaar Sprinkhaanzanger ontbreekt. In de namiddag werd er bij het Reevediep een Witwangstern gevonden en ook de Geoorde futen zijn een dag later weer gezien.

Er is dus nog steeds van alles mogelijk.

Volgend jaar toch maar een poging doen om het landelijke record uit de boeken te fietsen ;-)

Wolbert Hermus

Wolbert Hermus, Rob Compaijen en Sjoerd Radstaak, eigen foto

Streetview

Een paartje spechten heeft op enkele meters hoogte een nestholte uitgehakt in een boom, die pal naast een druk bereden straatweg staat. Vanuit mijn schuilhut op wielen kon ik de vogels observeren zonder ze te verstoren. Ik wilde ze graag fotografisch in één shot vastleggen. Dacht eigenlijk al dat deze poging mislukt was tot ik het resultaat op camera zag. Toch niet dus.

Harm Werners

MBO Velp

www.helicon.nl

Roekeloos

De impact van de mens op de natuur is onvoorstelbaar. Of eigenlijk kunnen we het ons best wel voorstellen. Steeds meer wordt zichtbaar welke gevolgen er zijn van het huidige gebruik van de aardbol. Het is soms bijna roekeloos. Door de afsluiting van het Markermeer bijvoorbeeld werd het daar een dooie boel. Voor vissen was geen plek meer om te paaïen en voor vogels was ook al niet veel meer te halen. Tot iemand met het hoogdravende idee kwam om een paar eilanden te maken in het Markermeer. Beetje zand, beetje klei en wat slib. Meer is het niet. En toch wordt het water door het zand een beetje schoner. In de luwte kunnen vissen weer paaïen en schelpjes bezetten nieuwe schelpenbankjes. Al gauw zakten ook de eerste vogels – Kluten – uit de lucht. De Visdieven en Kokmeeuwen volgden snel. Zoals verwacht ontdekte een echte pionier, de Kleine plevier, ook snel de eilandjes. De bedreigde Strandplevier liet zich verrassend genoeg ook snel zien. Evenals de Krooneend, de Slobeend, de Wilde eend en de Kuifeend. En nog III andere soorten.

Zo roekeloos als mensen soms omgaan met de wereld, zo zuinig zijn dezelfde (?) mensen op dit klein stukje aarde.

Ik had dit niet geweten als ik er niet geweest was. En eerlijk is eerlijk, de opwarming van de aarde was niet direct voelbaar door de snijdende koude wind. Bij het horen van de kosten voor het realiseren van de Markerwadden (met dank aan sponsoring en Natuurmonumenten) kreeg ik helemaal kippenvel. Het mag wat kosten, zeg maar! Gelukkig was de organisatie van de excursie hartverwarmend (in handen van Debby Doodeman, Fogol). En de koffie en soep aan boord deden de rest.

De impact van de mens op de natuur... hoe roekeloos is het? Een berg geld wordt uitgegeven voor een hoop zand, klei en slib. Dat lijkt minstens zo roekeloos. Tot... soort nummer 121 zich aandiende, die zaterdag! Het is niet langer meer roekeloos. Nooit eerder heb ik mensen zo blij gezien bij het zien van de (eerste) Roek.

Anne-Marie Klaassen

(Reactie van Debby Doodeman, Fogol: het eiland kost minder dan €10,- de m² en net zoveel als 800m vierbaans snelweg!)

Roek, foto Jaap Denée

Foto: Pieter Wouters

zijn. Ook dan begint de avond met zwijnen en herten kijken, om tegen zonsondergang aan te komen bij de hoge Beekhuizenweg, langs de noordrand van het Herikhuizerveld. Vanaf deze openbare weg kun je tijdens het vallen van de nacht legaal op zowel gehoor als op zicht naar Nachtzwaluwen speuren. Ik herinner me een snorrende Nachtzwaluw evenwijdig op een dennentak als een sprookjesachtig donker silhouet tegen een paarsrode westelijke avondhemel. En ook vliegende, biddende, naar opzij wegglijdende en baltsende Nachtzwaluwen, die hun vleugels tegen elkaar kletsen. Af en toe roepen ze, een nasaal *krru-iet-krru-iet*. In de vlucht doet een Nachtzwaluw denken aan een Torenvalk of Koekoek. Hoewel hij een grotere indruk maakt, meet de Nachtzwaluw van snavelpunt tot staarteinde slechts 24 tot 28 centimeter, niet veel meer dan een Merel, die ongeveer 25 centimeter lang is. Maar terwijl een Merel met gespreide vleugels niet verder komt dan zo'n 35 centimeter heeft de Nachtzwaluw een spanwijdte van 52 tot 59 centimeter. Net zo min als de Scholekster en de Klapkester tot de eksterfamilie behoren, is de Nachtzwaluw een echte zwaluw. Nachtzwaluwen vangen wel insecten in de vlucht, hebben ook een kleine snavel met een grote fuikbek en overwinteren eveneens in Afrika. Maar terwijl een Boeren- of Huiszwaluw door het luchtruim wervelt als een nerveus straaljagertje, doet de Nachtzwaluw eerder denken aan een veel trager, elegant, maar toch ook verrassend wendbaar zweefvliegtuig, dat soepel zwenkend uit kan vallen naar insecten.

Voedsel

Om meer aan de weet te komen over Nachtzwaluwen en hun wonderbaarlijke herstel praat ik met onderzoeker Henk Sierdsema van Sovon Vogelonderzoek. In het Jaar van de Nachtzwaluw in 2007 en de drie jaar daarna nam hij deel aan een onderzoek aan gezenderde Nachtzwaluwen en naar de voedselbronnen van de soort. Als ik hem vraag wat zo speciaal is aan deze vogelsoort, hoeft hij niet na te denken. "Het is hartveroverend zoals hij in het halfdonker vanuit het niets naar je toe kan komen, je om de oren vliegt, eerder nieuwsgierig dan wantrouwend. Hij wil weten wie of wat je bent. Misschien is hij benieuwd of jij ook op zoek bent naar grote nachtvlinders. Nou, in mijn geval was dat zeker zo." De onderzoekers telden en determineerden grote nachtvlinders, het hoofdvoedsel van de Nachtzwaluw en vonden vooral soorten, die het landelijk goed doen. Een duidelijke aanwijzing voor verbetering van de voedselsituatie van de Nachtzwaluwen hier. "Overigens kunnen jonge Nachtzwaluwen nog niet gelijk grote nachtvlinders behappen; zij krijgen de eerste dagen kleinere prooien. De oudervogels jagen dan niet op 5 tot 15 meter hoogte langs bosranden en boomgroepen, maar laag boven open hei en pijpenstrootjevegetatie, waar zich kleinere insecten, zoals vliegen, muggen en micronachtvlinders ophouden."

Maanycclus

Met hun grote ogen kunnen Nachtzwaluwen onder slechte lichtomstandigheden wel goed zien, maar toch niet zo voortreffelijk als uilen of als vleermuizen, die met ultrasone geluiden en echolocatie als het ware 'met hun oren' kijken. Als het echt pikdonker is kunnen Nachtzwaluwen niet jagen en lijden zij en hun kroost honger. Twee bijzondere strategieën helpen hen hier mee om te gaan. De eerste is om bij voedselgebrek hun lichaamsthermostaat lager af te stellen. Hun energieverbruik gaat op een laag pitje; een soort mini-winterslaapje, torpor genaamd. Verder zijn er sterke aanwijzingen dat een deel van de Nachtzwaluwen na terugkeer uit Afrika niet lukraak begint te broeden, maar de eileg en het uitkomen van de jongen afstemt

op de maanycclus, zodat zij bij het opgroeien zoveel mogelijk profiteren van maanlicht, waarbij zij ook midden in de nacht kunnen jagen.

Oorzaken van het herstel

Hoe spectaculair het herstel van de nachtzwaluw plaatselijk is, blijkt uit het aantal getelde territoria op de Veluwezoom. In 1982 waren dat er nog maar 12, in 1988 alweer 60 en in 2011 maar liefst 180. Volgens Sierdsema is er niet één duidelijke oorzaak aan te wijzen. Het gaat eerder om een optelsom van factoren. We noemen er een aantal. Natuurbeheerders richten zich minder op uniforme paarse 'VVVheidevelden' en meer op structuurrijke heide met geleidelijke overgangen, solitaire bomen, boomgroepen en grillige bosranden; het terrein waar Nachtzwaluwen zich thuis voelen. Ook het behoud en weer creëren

Nachtzwaluwbiotoop: droge heide met kale zandige plekken en verspreide vliegdennen

schrake, zandige plekken kreeg meer aandacht. Dit is essentieel voor de Nachtzwaluw die zijn nest – dat nau-

welijks een nest mag heten – op de kale bodem legt. Soms op dennennaalden of (korst)mos en vaak onder een vliegend met enige dekking zoals dode takken. Gunstig is daarom ook dat dankzij een afname van de ‘bemesting’ vanuit de lucht met stikstof- en zwaveldioxides, het vergrassen en met boomopslag dichtgroeien van terreinen afnam. Wat ook meewerkt: de lenten en zomers waren de afgelopen decennia in doorsnee minder kil en winderig. Dit is gunstig voor insecten zoals nachtvlinders en kevers, en dus voor de voedselvoorziening van Nachtzwaluwen.

In warme zomers kan een paar twee legsels maken van elk twee eieren, die als het meezit beide tot een goede einde worden gebracht. Soms neemt het mannetje het eerste nest met al grote jongen onder zijn hoede, terwijl het vrouwtje op het tweede nest broedt. Tenslotte zijn de omstandigheden in overwinteringsgebieden na de grote droogte in de jaren zeventig nu weer een stuk gunstiger geworden. Nachtzwaluwen reageren niet altijd even flexibel op herstel van vroegere leefgebieden of het ontstaan van nieuwe. Maar is er één schaap over de dam, dan volgen er snel meer. De herkolonisatie van het Herikhuizerveld bijvoorbeeld kwam aarzelend op gang, maar toen enkele paren de stap met succes hadden gewaagd, ontstond er tussen 1999 en 2005 een hele cluster, bijna een kolonie. Zulke clusters met hoge dichtheden zijn ook bekend van militaire oefenterreinen als Harskampse Zand en de Doornspijkse en Oldebroekse Heide. Dit zijn landschappelijk geschikte schrale terreinen met geringe nachtelijke menselijke verstoring. Wat bovendien van belang is, is dat er niet teveel grote grazers mogen rondlopen, want dat heeft een negatief effect op de nachtzwaluwstand.

Houdt de Nachtzwaluw stand?

Verheugend en bemoedigend is dit herstel van de Nachtzwaluwen. Maar op 18 januari 2018 berichtte de Vlinderstichting dat tweederde van de grote nachtvlinders achteruit gaat en dat dit onder meer komt doordat het op steeds minder plekken nog echt donker wordt. Op 15 mei 2018 kwam het EIS Kenniscentrum Insecten met een Natuurbericht dat de in Duitsland alarmerende achteruitgang van insecten eveneens geldt voor het Brabantse natuurgebied De Kaaistoep. KNNV Tilburg constateerde dat de aantallen nachtvlinders tussen 1997 en 2017 met 54 procent zijn afgenomen. Zou ook dit gebied teveel onder invloed staan van de ‘denaturisatie’ van het platteland en is het herstel van de Nachtzwaluwen slechts te danken aan hun isolement in grote, afgelegen, schrale gebieden. Houdt dit betrekkelijke isolement stand of ontkomen wij er niet aan uiteindelijk onze totale leefomgeving weer natuurinclusiever te maken?

Tekst en landschapfoto's Koos Dansen.

Naschrift redactie.

In de zomer van 2014 is een integrale inventarisatie gedaan naar Nachtzwaluwen op het noordelijk deel van de Veluwe. De A1 was de zuidelijke begrenzing van de telling, oostwaarts de dorpenweg Apeldoorn - Zwolle en Hattem aan de noordzijde. In het noordelijk deel liepen Martin Jansen en Wolbert Hermus de rondes en het zuidelijke deel werd geteld door Jaap Schröder en Roel Pannekoek. Min of meer toevallig vielen telactiviteiten door medewerkers van Kroondomein Het Loo, Defensie en leden van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe samen. Het resultaat was een unieke, vrijwel volledige inventarisatie van de noordelijke helft van de Veluwe. Genoemde leden van de VBW Noord-Veluwe hebben 47 avondrondes gemaakt, vrijwel alle bezoeken zijn afgelegd voor 10 juli. Het resultaat van alle inspanningen mocht er zijn: 292 territoria konden worden genoteerd! Het militaire terrein Doornspijkse Heide is grotendeels niet geteld, dus met een bijchatting kwam het veronderstelde aantal territoria in de richting van 375 paren. Het volledige rapport van de hand van Martin Jansen is te vinden in Anser nr. 1 van 2015.

De dagboeken van Arie Anton Tjittes (1891 - 1982)

Inleiding

Op 17 november 1961 werd in de huiskamer van politiemann Van den Brink de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe opgericht. Nog voordat een officieel bestuur was geïnstalleerd, namen de aanwezigen het besluit om Aat Tjittes tot ere-voorzitter te benoemen. Deze benoeming was tekenend voor de positie die Tjittes in die tijd innam onder de regionale vogelaars.

Tjittes heeft vanaf april 1915 tot september 1981 een dagboek bijgehouden, waarin hij verslag doet van zijn belevenissen in de natuur. In totaal heeft hij 6377 dichtbeschreven pagina's op folioformaat nagelaten. Na zijn overlijden kwamen de dagboeken terecht in het Veluws Museum van Oudheden, nu Stadsmuseum geheten. In 2017 besloot het Stadsmuseum een andere plaats voor deze archiefstukken te zoeken. Er werd contact opgenomen met de bibliotheek van Naturalis in Leiden. Via Naturalis kwam de vraag op tafel bij de Werkgroep Ornithologisch Erfgoed. Deze groep probeert belangrijke archieven te redden, te beschrijven en onder te brengen bij een archiefinstelling. Als lid van genoemde werkgroep bood ik aan de dagboeken van Tjittes zorgvuldig te bekijken. Mijn belangstelling voor deze dagboeken vloeit voort uit het feit dat ik in mijn Ermelose jaren (tot oktober 1968 woonde ik aan de Julianalaan) vele malen Tjittes ontmoet heb. Voor het Stadsmuseum heb ik een stuk geschreven waarin vooral de betekenis van Tjittes voor de ornithologie en de geschiedenis van Harderwijk naar voren komt. In deze bijdrage krijgen zijn vogelwaarnemingen meer aandacht.

Utrechtse Heuvelrug (1915-1935)

Aat Tjittes groeit op in Den Helder. In 1915 verhuist hij met zijn vrouw Nel naar Driebergen, waar hij benoemd is als onderwijzer aan een lagere school. Aanvankelijk krijgen in zijn dagboeken vooral planten en paddenstoelen veel aandacht. Dat verandert na een bezoek aan het Leersumse Veld, een heideveld met uitgestrekte vennen. In 1916 worden hier voor het eerst in ons land broedende Geoorde futen aangetroffen. Jaarlijks rapporteert Tjittes over de broedvogelstand in dit gebied. In 1925 begint Tjittes een nestkastenproject bij Driebergen. Hij legt contact met Huib Kluyver (Wageningen) wat hem een vriendschap en een ringvergunning oplevert. Tjittes is lid van de Nederlandse Ornithologische Vereniging, Natuurmonumenten en Vogelbescherming. Hij bezoekt alle jaarvergaderingen en zal dat tot op hoge leeftijd blijven doen. Een uitgebreid netwerk en hechte vriendschappen vloeien hieruit voort. Begin jaren dertig voert Tjittes op verzoek van het Vogeltrekstation in het najaar dagelijks trektellingen uit op de Maarnsche Heide. Vanuit Driebergen gaat hij af en toe naar de Zuiderzeekust tussen Nijkerk en Nunspeet. Alle vakanties worden aan reizen besteed. Aanvankelijk zijn natuurgebieden in eigen land het doel, maar na 1924 duiken steeds vaker buitenlandse bestemmingen op.

Ringstation Harderwijk (1935-1940)

In september 1935 begint Tjittes als leraar algemene vakken aan de Ambachtsschool in Harderwijk. Hij komt te wonen in het huis tegenover de Plantagekerk. Minstens eenmaal per week maakt Tjittes een wandeling naar het einde van de Weisteeg waar een afvoersloot in 'zee' uitkomt. Deze wandelingen leveren een goed beeld op van de veranderingen langs de kust na de afsluiting van de Zuiderzee in 1932. Van een groen strand waar veel steltlopers te zien zijn verandert de kustlijn in een dichte rietzoom met Grote karekieten. Deze wandelingen maken direct duidelijk dat in de Stadswijk Grauwe gorzen en Kwartelkoningen broeden. Ook Hoophuizen en de monding van de Hierdense Beek worden regelmatig bezocht. Bij Hoophuizen broedt in die tijd een Grauwe klauwier en in de hooilanden langs de kust broeden Zomertalingen, Slobeenden, Grutto's en Kemphanen.

In oktober 1936 gaat Tjittes weer trekvogels tellen, nu op een plek langs de kust dichtbij de stad. Nauwkeurig wordt het aantal Kleine zwanen bijgehouden. Door de verzoeting van het IJsselmeer stijgt het aantal en reeds in 1936 worden er bijna duizend geteld.

In augustus 1937 wordt met hulp van Van Dobben (Vogeltrekstation) een vangplaats ten zuiden van de stadsmuur ingericht. Tjittes weet Van der Pitte, een ervaren vogelvanger, over te halen om tegen een vergoeding voor hem zangvogels te vangen die dan door hemzelf geringd worden. In de jaren van 1937, 1938 en 1939 vangt Van der Pitte honderden Vinken, maar ook Putters, Grauwe gorzen, Fraters, Sneeuwgorzen en een Klapster worden gevangen.

Bij Harderwijk bezoekt Tjittes vaak het braakliggende land bij de Asbestonafabriek ten noorden van de haven. Hier ziet hij groepjes Strandleeuweriken, Fraters en Sneeuwgorzen. Blijkbaar is er ook een strandje, want regelmatig noemt Tjittes soorten als Bontbekplevier en Bonte strandloper voor dit gebied. Vanaf 1937 bezoekt Tjittes nesten van roofvogels. Zijn tipgevers zijn Mannes de Boer (Nunspeet), meester De Graaf (Ermelo) en Luuk Tinbergen (Hulshorst). Mannes de Boer was aangesteld voor het onderhoud van fietspaden op de Noord-Veluwe. Dit stelde hem in staat om onder werktijd ook naar nesten van roofvogels te zoeken.

In juli en augustus 1937 ziet Tjittes voor het eerst groepen overzomerende Dwergmeeuwen bij Hoophuizen. Dit verschijnsel was toen al enkele jaren bekend bij Luuk Tinbergen die er in 1937 over publiceerde in het tijdschrift Limosa. In 1939 ontmoet hij Douwe Bergsma, geneesheer-directeur van ziekenhuis Sonnevand. Uit deze ontmoeting ontstaat een levenslange vriendschap.

De strenge winter van begin 1940 levert veel waarnemingen op. In zee bij de Stadswei is een groot wak, waar hij op 26 februari 99 Wilde Zwanen telt. Verder ziet hij dan grote aantallen van Grote Zaagbek, Middelse Zaagbek en Topper.

Strandleeuwerik, foto Bart Stornebrink

Tweede Wereldoorlog (1940 - 1945)

Aankankelijk verandert er niet veel in het dagelijks leven. De wandelingen naar de Weisteeg en de fietstochten naar Hoophuizen, de Stakenberg en het Speulderbos gaan gewoon door. Ook het bezoeken van roofvogelnesten wordt voortgezet. In de loop van 1941 maakt Tjittes regelmatig aantekeningen over het oorlogsverloop en de situatie in Harderwijk. Zo wordt de school in augustus 1941 verplicht om de leerlingen drie uur Duits per week te geven. Tweemaal raakt hij zijn fiets kwijt. Voor een bezoek aan Hoophuizen neemt hij dan de trein naar Hulshorst om vandaar lopend naar Hoophuizen te gaan. Daar overzomereren nog steeds vele tientallen Dwergmeeuwen. In het kustwater foerageren duizenden eenden, zoals op 1 november 1942 als Tjittes 5000 Pijlstaarten noteert.

Kort daarvoor hoort hij dat Van der Poppen, een gewiekste vogelvanger, een bijzondere kruisbek in zijn volière heeft. Op 7 september gaat Tjittes bij hem langs en ziet dat het om een Witbandkruisbek gaat. De vogel is in de zomer gevangen tezamen met tientallen gewone Kruisbekken. Enkele dagen later is de vogel gestorven. Op 17 september is te lezen dat Luuk Tinbergen de vogel komt halen om hem naar het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie in Leiden te brengen.

In het najaar van 1944 schrijft Tjittes over de deportatie van de mannen van Putten en het bombardement op de spoorlijn bij Ermelo. In de winter van 1944-45 bereiken de 'hongerlopers' vanuit het westen ook de omgeving van Harderwijk. Elke dag zorgt de politie er voor dat iedereen fatsoenlijk kan overnachten. Zo worden er 40 veldbedden in de consistorie van de Grote Kerk gezet. Op 18 april 1945 wordt Harderwijk bevrijd.

De bevrijding zorgt voor nieuw elan. In juni fietst Tjittes naar de Eempolders bij Bunschoten die gedeeltelijk onder water staan. Hier heeft zich een kolonie Witwangsterns gevestigd. Dicht bij huis ziet hij op 18 november een Rosse franjepoot in de haven zwemmen.

De Hal (1946 - 1950)

In de laatste oorlogsjaren had Tjittes af en toe een week in bed gelegen wegens bronchitis. Begin 1946 wordt bij hem tuberculose vastgesteld. Achterin de tuin verschijnt een draaibaar tbc-huisje dat 'de Hal' wordt genoemd. Jarenlang moet Tjittes hier rust houden.

Ook vanuit de Hal houdt Tjittes bij welke vogels hij ziet. In de nachtelijke uren hoort hij regelmatig Steenuil

en Kerkuil roepen. Vanaf zijn bed heeft hij enig uitzicht op een stuk lucht en wat bomen. Bij de vogels die hij noteert, zitten interessante soorten als Bonte vliegenvanger, Fluiter, Nachtegaal, IJsvogel, Lachstern, Slechtvalk en Zeearend. In de strenge winter van 1947 zet Nel een voederplank vlakbij de Hal. Daar probeert Tjittes met een klepkooi en een touwtje naar zijn bed vogeltjes te vangen om ze daarna te ringen. Deze activiteit moet hij op last van de dokter spoedig opgeven.

In 1947 treedt licht herstel op en mag hij met Douwe Bergsma af en toe een autoritje maken. Zo komt hij weer eens bij de Weisteeg en Hoophuizen. Maar spoedig verslechtert zijn toestand en krijgt hij weer rust voorgeschreven. Regelmatig komen vrienden en kennissen langs. Luuk Tinbergen bezoekt hem zelfs bijna elke twee weken. In zijn dagboek beschrijft hij hoe een kruisspin een web in zijn huisje weeft en als hij vroeg wakker is, noemt hij de volgorde waarin de vogels zich laten horen. Pas op 11 oktober 1950 krijgt hij in het Pius-ziekenhuis te horen dat hij volledig hersteld is.

Rustige jaren (1951 - 1956)

Na zijn herstel gaat Tjittes met vervroegd pensioen. Na ruim tien jaar kan hij weer buitenlandse reizen maken en is hij weer in staat allerlei plekken rond Harderwijk per fiets te bezoeken. Daarbij gaat het om Leuvenumse Bos, Speulderbos, Leemputten van Staverden, Stakenbergse Heide, Hulshorster Zand en Hoophuizen.

Turkse tortel, foto Jaap Denee

Rond Harderwijk en Hierden volgt Tjittes het broeden van Turkse tortels. In juli 1950 had hij gehoord dat in een Oldebroekse tuin een vreemd stelletje duiven broedde. Vrienden hadden hem met de auto naar de plek gebracht. Het ging om een van de eerste broedgevallen van de Turkse tortel in Nederland. Een jaar later vestigt de Turkse tortel zich ook in Hierden, later gevolgd door een explosieve toename bij de eendenfokkerijen rond Harderwijk.

Ook het bezoeken van nesten van Havik, Buizerd, Sperwer en Zwarte specht wordt weer opgepakt. Naast Mannes de Boer is nu Nuy van de Beek uit Ermelo een belangrijke tipgever. Sommige roofvogelnesten laat hij zien aan bekende fotografen als Van de Peppel en Kooijmans wat hem niet door iedereen in dank wordt afgenomen.

Na jaren van afwezigheid kan Tjittes weer de bijeen-

komsten van Natuurmonumenten, Vogelbescherming en de Nederlandse Ornithologische Vereniging bijwonen. Ook bezoekt hij jaarlijks één of meer diertuinen.

Regelmatig loopt Tjittes weer naar het eind van de Weisteeg. Op 19 juni 1954 stelt hij vast dat er een slachting onder de jonge Grutto's is aangericht vanwege het maaien van hooiland in de Stadswei. Dichtbij huis ontdekt Tjittes op 13 augustus 1954 een jonge Kwak in een boom langs de Friese Gracht.

Na de verhuizing naar de Wilhelminalaan eind 1954 bezoekt Tjittes nog maar af en toe de kust aan het einde van de Weisteeg. Meer belangstelling krijgt het Veluwemeer na aanleg van de dijk van gemaal Lovink naar Elburg. Behalve veel Kleine zwanen worden daar ook grote groepen Pijlstaarten gezien.

Oost-Flevoland (1957 - 1966)

Nadat de Knardijk naar Lelystad eind 1954 voltooid is, wordt deze dijk twee jaar later opengesteld voor autoverkeer. Vanaf begin 1957 begint de nieuwe polder langzaam droog te vallen. De moddervlakten trekken duizenden vogels aan. De vogelrijkdom langs de Knardijk is in die jaren legendarisch. Vele malen, soms twee- of driemaal per week, gaat Tjittes met vrienden en kennissen een 'rondje Flevoland' doen. Soorten die in grote aantallen worden aangetroffen zijn Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Kluut, Kempphaan, Grutto en Velduil. Omdat Tjittes vaak de polder bezoekt, gaan veel vogelaars eerst bij hem langs voor actuele informatie voordat ze de Knardijk oprijden.

Begin jaren zestig wordt duidelijk dat de Morinelplevier op de akkers bij Swifterbant en in de NO-polder is gaan broeden. Het lokt vogelaars uit heel West-Europa aan om op zoek te gaan naar de groepen (tot 70 ex.) die zich voor de broedtijd hier verzamelen.

Bij de aanleg van de dijk naar Elburg zijn in het Veluwemeer enkele eilandjes aangelegd. In de jaren 1957-1960 gaat Tjittes met zijn vrienden Wolff en Nuyen in een roeiboot naar het vierde eilandje om daar nesten te tellen. In die jaren broeden er Grote sterns met in 1959 zelfs 169 nesten. Ook de Krooneend blijkt daar te

broeden.

Ook in deze jaren ondernemen Tjittes en zijn vrouw veel buitenlandse reizen. Landen die bezocht worden zijn onder andere Frankrijk, Spanje, Italië, Oostenrijk, Zwitserland, Zweden en Griekenland.

Tekenend voor de toegenomen belangstelling voor vogels is in 1961 de oprichting van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe. In de strenge winter van 1963 wordt op diverse plaatsen voer uitgestrooid en ook wordt een vogelasiel ingericht. Vooral de voerplaats op het bedrijventerrein bij de koekfabriek krijgt bekendheid door bezoek van Fraters, Grauwe gorzen, Veldleeuweriken en Kepen.

Zuid-Flevoland (1967 - 1975)

In 1959 wordt begonnen met de aanleg van de ringdijk van Zuid-Flevoland en de dijk van Lelystad naar Enkhuizen. In de loop van 1968 wordt de bodem van de nieuwe polder zichtbaar en begint de ontginning.

In april 1967 lukt het Tjittes om een vergunning te krijgen voor alle nieuwe dijken. In Lelystad-Haven mag hij een sleutel ophalen waarmee alle slagbomen geopend kunnen worden. Het gevolg hiervan is dat velen hem uitnodigen voor een bezoek aan deze nieuwe gebieden. Minstens eenmaal per week maakt Tjittes in die jaren een vogeltoer rond Zuid-Flevoland, soms met een retourtje Enkhuizen erbij.

In augustus 1968 komen veel mensen bij Tjittes langs vanwege groepen Notenkrakers bij Elburg en de aanwezigheid van een Grote franjepoot bij Nijkerk. In Harderwijk houdt Tjittes het aantal nesten van de Roek bij. In 1970 telt hij 14 nesten in de hoge bomen bij de Plantagekerk.

Met de lange fietstochten is het afgelopen. Wel maakt hij met Nel stevige wandelingen zoals van station Hulshorst naar de bushalte bij de Zwarte Boer in Leuvenum. Hoewel het echtpaar Tjittes minder mobiel wordt, blijven ze buitenlandse reizen maken. Hun laatste reis vindt plaats in 1973 en heeft Slovenië als bestemming.

In januari 1974 valt Tjittes van zijn fiets en breekt daarbij een arm en een heup. Herstel verloopt langzaam vanwege botontkalking. Pas in oktober mag hij het Pius-ziekenhuis verlaten. Hierna begint Nel met haar gezondheid te tobben. Spoedig volgt een verhuizing naar Rusthuis Bethel aan het Kerkplein waar Nel in juli 1975 overlijdt.

Rusthuis (1975 - 1982)

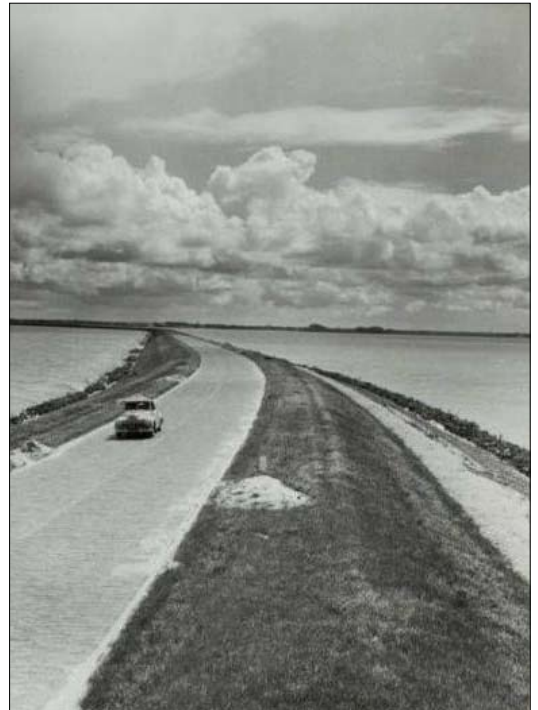
Bij de verhuizing naar Bethel worden de vogelboeken bij Bergsma opgeslagen, terwijl de verzameling stenen en fossielen aan het Veluws Museum wordt geschonken. Spoedig komen ook hier weer veel bekenden langs en ook laat Tjittes zich weer meenemen naar Flevoland. Het lopen met krukken belet hem niet vergaderingen in Amsterdam, Utrecht en Rotterdam te bezoeken. Zelfs bezoekt hij weer de dierentuin van Antwerpen. In september 1976 glijdt hij uit in de badkamer en breekt daarbij een been. Herstel verloopt langzaam en pas begin 1977 mag hij Pius verlaten.

In november verhuist Tjittes naar een mooie kamer in het nieuwe Rusthuis Weideheem. Vergaderingen in Amsterdam en Utrecht blijft hij bezoeken. Soms gaat een vrijwilliger mee naar een vergadering om hem in de rolstoel te helpen bij het reizen per trein. Als het niet anders kan, betaalt hij een fors bedrag voor een taxi die hem van deur tot deur brengt. Ook voor een toertje door Flevoland is Tjittes nog steeds te porren. Daarnaast komen vrienden hem regelmatig ophalen om een avondje bij hen thuis door te brengen. Een wereld gaat voor hem open als hij zich in 1979 een kleurentelevisie aanschafft. Met Douwe Bergsma blijft hij de concerten in de aula van het Lyceum bezoeken.

In de loop van 1981 neemt het aantal notities in het dagboek snel af. De laatste aantekeningen zijn gemaakt op 18 september 1981. Tjittes overlijdt op 13 april 1982.

Waarde van de dagboeken

De betekenis van Tjittes voor de Nederlandse ornithologie ligt vooral in de periode vóór 1960. Het aantal waarnemers was toen nog klein en lang niet alles werd gepubliceerd. Zijn aantekeningen over de broedvogels van het Leersumse Veld bleken bijzonder waardevol te zijn voor de schrijvers van de "Avifauna van Midden-Nederland" (1971). Na zijn verhuizing naar Harderwijk verzamelt Tjittes veel gegevens over de rij-

De Knardijk nabij Harderwijk in 1956. Bron: Herinner je je Harderwijk

ke vogelstand in de Stadswei en langs de kust tussen de Weisteeg en Hoophuizen. Hoewel de vogelstand van Flevoland veel aandacht in de dagboeken krijgt, zijn die aantekeningen van minder betekenis omdat velen dit gebied bezochten en daarvan verslag deden in vogeltijdschriften.

Voor de geschiedenis van Harderwijk is niet alleen de aanleg van de vinkenbaan eind jaren dertig interessant, maar ook zijn beschrijving van de toestanden in de oorlogsjaren. De dagboeken laten zien hoe een inwoner van Harderwijk die oorlogsjaren beleefde.

Als lid van de Nederlandse Ornithologische Vereniging stuurde Tjittes zijn bijzondere waarnemingen door naar de redactie van Limosa. Behalve in Limosa zijn er ook waarnemingen te vinden op de website van Avifauna Gelderland. Na het doornemen van de dagboeken heb ik zo'n 750 waarnemingen van Tjittes op www.waarneming.nl geplaatst.

Gelet op de omvang van de dagboeken is het verwonderlijk dat Tjittes zelden iets publiceerde. Wel verscheen over de vinkenbaan een korte mededeling in Limosa. Over de vestiging van de Turkse tortel in ons land zijn twee artikelen van hem bekend. In 1975 schreef zijn vriend Huib Kluyver een aardig stuk in Het Vogeljaar getiteld "A.A. Tjittes, een ornitholoog die op de Veluwe woont". Bij dit artikel is een mooi portret gevoegd, getekend door zijn vriend Marius Kolvoort. Een goed artikel over Tjittes is te vinden in het boek "In de ban van vogels" (1995) van Karel H. Voous.

Noordwijk, 28 januari 2019

Jelle van Dijk

Nu het fraai aangelegde Crescent-park - 5 ha, waarvan grofweg half om half land en waterpartijen - in de uitbreidingswijk Drielanden van Harderwijk sinds half juli open is voor publiek kan de bezoeker ook genieten van de grote groep fladderende Oeverzwaluwen rond een betonnen kunstbroedwand.

Vroeger vonden de zwaluwen hun broedplek in afkalvende steilwanden langs rivieroeveren, maar dat is heden ten dage niet meer mogelijk. Als alternatieve broedplek kiezen de immer naar geschikte locaties speurende Oeverzwaluwen zandafgravingen, tijdelijke zanddepots en bouwputten. Een klein steilwandje is al voldoende. Dit levert regelmatig conflicten op met de bouwende aannemer of het grondverzetbedrijf. De Oeverzwaluw is namelijk een beschermde soort en de broedplek mag dus niet verstoord of weggegraven worden.

Om de in kolonies broedende Oeverzwaluwen een handje te helpen hebben vogelbeschermers zoals je weet goede ervaringen met het bouwen van een kunstbroedwand. Een dergelijke broedwand is ook eind maart van dit jaar in het Crescent-park gebouwd. De gemeente Harderwijk en aannemer Hoornstra-Ophof, welke laatste de wijk Harderweide bouw- en woonrijp maakt, hadden al ervaring met broedende Oeverzwaluwen. In het grote gronddepot nabij kasteel Horloo broedden in voorgaande jaren namelijk in samenwerking tussen de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe en de gemeente grote aantallen paartjes, met in 2014 en 2015 respectievelijk 400 en 330 bewoonde nestpijpen. Dus toen eind vorig jaar het bestuur van onze VBW en schrijver dezes de gemeente Harderwijk eens polste of er in het nieuw aan te leggen park niet een permanen-

te broedwand voor deze soort gebouwd kon worden, kwam de vraag bij de betrokken ambtenaren niet als een verrassing. Sterker nog, het ontwerp bureau Vic Landscaping, dat de opdracht tot het inrichten van het park binnensleepte, had zelfs al in het ontwerpplan een kunstbroedwand voor Oeverzwaluwen opgenomen.

Juist voordat de eerste vogels uit hun Afrikaanse overwintering gebieden terugkeerden werden de betonnen wanden met voorgedrukte vlieggaten onder het toezicht van de projectbegeleiders Marc Winkel van Hoornstra-Ophof en Erik Hamelink van de gemeente Harderwijk geplaatst aan de oever van de centrale plas. De benodigde grond achter de wand werd in ijlt tempo aangebracht en de 108 beschikbare vlieggaten werden met fijnzandig materiaal opgevuld. Nog geen week later hadden de zwaluwen de wand gevonden en werden de eerste krabsporen op het zand in de vlieggaten waargenomen. Bij een telling half juni bleken van de 108 beschikbare broedpijpen 106 gaten te zijn bewoond. De bijna vliegvlugge jongen zaten in de nestopening te wachten op de ouders die voortdurend met een snavel vol insecten de 3 à vier jongen voerden. Het was een gekwetter van jewelste. Een prachtig resultaat door samenwerking tussen vogelbeschermers, ontwerper/bouwers en gemeente.

Roel Pannekoek, tekst en foto's

Bron: De Stentor 25-06-19

Ooievaarskuiken doodgeschoten in De Wijk, broertje of zusje spoorloos

In De Wijk is een ooievaarskuiken in het nest doodgeschoten. Het tweede kuiken van hetzelfde nest is sindsdien spoorloos.

De dieren waren in een nest in een eik aan de Oosterwijkerweg aan de rand van het dorp uit het ei gekropen. De kuikens waren zeven weken oud. Een buurtbewoonster, die vanuit haar woning zicht had op de dieren, meldde dat er weinig beweging meer was te bespeuren.

De Dierenambulance werd ingeschakeld. Medewerkers vonden een dood jong op het nest.

Er zaten vier kogeltjes in het lichaam van het dier. Het tweede kuiken is sindsdien spoorloos.

“Met zeven weken kunnen ooievaarskuikens nog niet vliegen”, zegt Frits Koopman, beheerder van het nabijgelegen ooievaarsstation De Lokkerij. “Misschien is het tweede kuiken ook geraakt, uit het nest gekukeld en door een mens of dier meegenomen. Zeg het maar.”

Het gebeurde vorig week in de nachtelijke uren. Het verhaal werd niet actief naar buiten gebracht, ‘om niemand op een idee te brengen’. Volgens omwonenden, het nest staat aan de rand van een woonwijk, waren er die nacht harde knallen hoorbaar.

Koopman: “Ik heb er geen verstand van, maar vermoedelijk is er met hagel op het nest geschoten. Dan vuur je in één keer heel veel kogeltjes af. Het dode kuiken had in elk geval vier inslagen, zoals dat heet.”

Koopman, die met zijn vrouw Els mede aan de wieg stond van de succesvolle herintroductie van de ooievaar in Nederland, vindt de actie ‘belachelijk’. “Die kant gaat het kennelijk op in Nederland. Zwanen moeten het ook geregeld ontgelden. Wat het is? Baldadigheid, liefhebberij of een hekel aan grote vogels? Ik weet het niet. Nu is de ooievaar kennelijk aan de beurt.”

Beter gezegd: weer aan de beurt. Koopman: “Jaren geleden zijn hier in de buurt de kuikens van twee nesten doodgeschoten.” Hij noemt het een fabeltje dat ooievaars ‘alles’ opeten, ook jonge hazen en konijnen. “Dat is bewezen onjuist. Pertinente onzin. Ooievaars zijn juist heel nuttige beesten. Ze eten insecten, muizen, mollen en slakken.”

De medewerkers van de Dierenambulance hebben aangifte gedaan bij de politie. Koopman: “Het is moeilijk te bewijzen en dus is het afwachten of we er ooit nog iets van horen.”

Waarnemingen

In elke Anser blikken we terug op de door jullie verzamelde waarnemingen van de afgelopen periode. Dat is telkens een periode van vier maanden, in dit geval de periode 1 februari t/m 31 mei. Helaas, maar vanzelfsprekend, is er echter onvoldoende ruimte om alle waarnemingen uit zo'n periode te publiceren. Een specifieke waarneming kan voor u als waarnemer een onvergetelijke ervaring zijn geweest, maar toch buiten deze selectie vallen. Het maken van een strenge selectie is helaas onvermijdelijk en een bewerkelijke klus. Een korte toelichting hoe dit in zijn werk gaat.

Vóór het digitale tijdperk werden alle waarnemingen voor Anser handmatig verzameld en ingeleverd bij de waarnemingencoördinator. Vaak werden ze op een papiertje gekrabbeld en aan de betreffende persoon toegestuurd. Zeldzame meldingen werden dan vaak zo snel mogelijk doorgebeld zodat ook andere van een leuke soort konden genieten. Gelukkig is dat met de komst van de website waarneming.nl een stuk gemakkelijker geworden. Tegenwoordig ben je 24/7 op de hoogte van actuele waarnemingen en kun je je eigen waarnemingen ter plekke invoeren en uploaden. Als regio-admin heb ik de mogelijkheid om via onze regio-site vbwnoordveluwe.waarneming.nl een export te maken via Excel van alle ingevoerde waarnemingen. Logischerwijs is het voorjaar de drukste periode qua vogels en worden de meeste waarnemingen ingevoerd. Het aantal waarnemers via waarneming.nl neemt steeds verder toe en deze keer was het even schrikken toen ik het downloadbestand opende van deze periode van 4 maanden: er stonden maar liefst 54.722 waarnemingen in!!

Ga er maar aan staan om daar een selectie van te maken voor deze Anser...

Die ruim 54.000 waarnemingen waren verzameld door meer dan 1.000 individuele waarnemers. Nu moet ik er direct bij vermelden dat voor Anser alleen de waarnemingen van onze eigen leden gebruikt worden, dus dat maakt het al weer iets overzichtelijker. Daarnaast zijn niet alle mussen en vinken relevant voor een selectie. Gelukkig kun je in Excel vrij gemakkelijk filters aanbrengen en de eerste stap is dan om alleen de eigen leden en de soorten aan te 'vinken' die uiteindelijk ook in ons waarnemingenarchief (tegenwoordig ook in Excel) opgenomen worden. Dit bracht de selectie terug tot 1.415 waarnemingen. Daarna selecteer ik alle waarnemingen die via ons gastenboek van de website zijn ingevoerd en vul ik de relevante soorten aan in het digitale bestand. Hetzelfde doe ik met nog een select aantal waarnemingen dat via de mail bij mij binnen komt. Dit leverde een totaal aantal van 1.680 waarnemingen op. Op dat moment begint het echte selecteren om tot een strenge eindselectie te komen voor de Anser. Ik beperk me daarbij vooral tot de bijzondere soorten die zeldzaam of schaars zijn binnen onze regio. Daarbij zijn soorten vaak door meerdere waarnemers gezien, soms zelfs op dezelfde dag, en dat maakt het gemakkelijk om waarnemingen te clusteren. Veel waarnemingen van een soort op dezelfde locatie worden vaak samengevoegd tot 1 regel en van bepaalde soorten worden alleen de waarnemingen vanaf een bepaald aantal vermeldt. Over dat laatste kun je eindeloos twisten, want is het zien van 11 Geoorde futen bijzonderder dan het zien van 9 ex...? Hoe dan ook: het is noodzakelijk vanwege de beperkte ruimte in Anser. Na bovenstaande bewerkingen bleven van de ruim 54.000

waarnemingen er uiteindelijk 217 over die in deze Anser zijn afgedrukt. Het geeft weer een leuke indruk van wat er de voorbije maanden in onze regio te zien was, maar graag u begrip als die ene leuke waarneming die nog in het geheugen gegrift staat er n t tussenuit gevallen is...

Tot zover het administratieve deel: nu weer terug naar de vogelwaarnemingen zelf. Het voorjaar begon dit jaar behoorlijk vroeg. Al op 15 februari werd de eerste zingende Tjiftjaf ingevoerd en op 24 februari liet de eerste Blauwborst al van zich horen in het Harderbroek! In de eerste week van maart zwierde de eerste Boerenwaluw ook al weer door de regio. In alle opzichten is de vogeltrek een bijzonder en fascinerend fenomeen waar we ons twee keer per jaar over kunnen verwonderen. Met een tiental leden beleefde ik dat zeker ook tijdens de excursie rondom de Oostvaardersplassen op 20 april. We stonden op de uitkijk bij de Grote Praambult en waren verbaasd over de sterke lijstertrek richting het noorden. Vele tientallen Zanglijsters trokken langs, met daartussen steeds meer Beflijsters. Normaal gesproken een soort die je in het voorjaar af en toe op trek ziet, maar eigenlijk nooit in grotere aantallen. Op een gegeven moment trok er een groep van bijna 100 lijsters langs waarvan zeker driekwart bestond uit Beflijster! Een ongekende ervaring die we zelfs in het najaar op de Texel nog niet eerder in deze omvang hadden beleefd.

Dit voorjaar ging veel vogelaandacht uit naar een stuk nieuwe natuurontwikkeling in de uiterste noordpunt van onze regio: het Reevediep. Het betreft hier de zogenoemde bypass of nevengeul van de IJssel die hier de afgelopen jaren is gerealiseerd. Deze geul moet bij hoge waterstand het IJsselwater sneller kunnen afvoeren richting het Drontermeer/Vossemeer en daarmee overstroming van de kades bij Kampen voorkomen. Nadat het voor de eeuwwisseling een paar keer bijna mis ging daar, en langs andere grote rivieren, is het landelijke project 'Ruimte voor de Rivier' opgesteld. Dit plan voorziet in meerdere nevengeulen langs de grote rivieren, waaronder bij Kampen en Veessen langs de ooststrand van onze regio. Zoals bij vrijwel elke grote verandering in het landschap ging de aanleg hiervan onvermijdelijk ten koste van landbouwgronden, woon- en leefgebied van mens en dier en bestaande natuur zoals weidevogelgronden en de bestaande oeverzone van het Drontermeer, waar het Reevediep op uitkomt. Dit moest gecompenseerd worden, o.a. door de aanleg van nieuw rietmoeras nabij dit mondingsgebied van het Drontermeer. Binnen de nevengeul zou nieuwe natuur zich moeten gaan ontwikkelen. Daarvan zien we nu de eerste resultaten. Met name het gebied nabij de N50 bij Kampen heeft de laatste 2 jaar een bijzonder snelle ontwikkeling doorgemaakt. Dit gebied staat ook wel bekend als De Enk. Voor de herinrichting bestond De Enk uit een kolk die werd omgeven door wilgen en rietzones. Daarbuiten werd het omringd door graslanden. De Enk is bij het graven van de geul onderdeel geworden van een nieuw wetland, waarbij de contouren van de kolk nog zichtbaar zijn. Het rietmoeras heeft zich daarna flink uitgebreid tot een prachtig stukje natuur.

Het gehele voorjaar was het erg leuk vogelen in dit gebied en met name in de maanden april, mei en juni was er veel te zien. Soorten als Geoorde fuut, Kemphaan, Kluut, Bosruiter, Lepelaar en Zomertaling lieten zich hier regelmatig zien. Daarnaast wist in het riet een paartje Roerdomp zich te vestigen en kwamen er 2 paartjes Steltkluut tot broeden. De jongen daarvan waren begin juni samen met de ouders foeragerend in het gebied te zien. Bijzonderheden tijdens de trektijd waren Kleine zilverreiger, Witwangstern, Witoogend en begin juni zelfs Zwarte ibis en Ralreiger! Die Ralreiger zat in De Enk vaak verscholen tussen het riet en veel vogelaars moesten soms meerdere pogingen doen om de vogel te zien te krijgen. De waarnemingen van deze soort vallen helaas net buiten de waarnemingenperiode, zoals hiervoor beschreven, maar de vogel liet zich van 5 tot en met 11 juni regelmatig zien. Op 9 juni vloog de vogel de dijk over en belandde in een kolk langs de Hoge Weg bij Kamperveen. Daar was de reiger een stuk beter te zien langs de oever en door diverse fotografen ook mooi vast te leggen. Zie ook de fraaie plaat op het achterblad van deze Anser. Het afgelopen voorjaar belooft zeker mooie ontwikkelingen in de komende jaren die we met veel belangstelling zullen volgen.

Zoals gezegd is er de voorbije jaren ook een nevengeul aangelegd aan de oostzijde van onze regio, in de omgeving van Wapenveld/Veessen. Ook deze omgeving is zeker de moeite waard om eens te bezoeken. De ervaring leert dat deze regio wat onderbelicht is qua waarnemingen, wat ook zeker te maken zal hebben met de dunnere spreiding van aanwezige vogelaars en VBW-leden. In het afgelopen voorjaar leverde deze omgeving in ieder geval ook leuke soorten op, zoals een doortrekkende Steppekiekendief en tot wel 4 foeragerende Velduilen.

Tegen de uiterst westelijke grens van ons waarnemingsgebied ontwikkelt zich een heel ander stukje nieuwe natuur, namelijk de Marker Wadden. Traditioneel behoren de oostelijke en zuidelijke Flevopolders ook nog tot ons waarnemingsgebied, dus daarmee nu ook de nieuwe Marker Wadden. Enkele van u hebben dit nieuwe natuurgebied inmiddels al bezocht en genoten van de nu al aanwezige vogels. Zeer bijzonder dit voorjaar

was het eerste Nederlandse broedgeval van de IJseend, die normaal gesproken veel noordelijker van ons land broedt. Het unieke broedpaar bracht hier 4 jongen groot. Op 20 november a.s. staat er een lezing gepland over de Marker Wadden, zoals u voorin deze Anser al kon lezen. Samen met leden van de KNNV NW-Veluwe hopen wij in het voorjaar van 2020 het gebied met een excursiegroep te kunnen bezoeken!

Alle niet gepubliceerde waarnemingen zijn weer opgenomen in het waarnemingenarchief. Actuele waarnemingen kunnen digitaal worden doorgegeven via de invoer op onze website vbwnoordveluwe.mygb.nl, waar een vrije invoer van uw belevenissen mogelijk is. Daarnaast kunnen gebruikers van Waarneming.nl hun waarnemingen doorgeven via vbwnoordveluwe.waarneming.nl. Op beide sites invoeren is geen enkel bezwaar.

Waarnemers:

ABR = Alex Buhr

ABT = Arnold Berghorst

AH = Adrie Hottinga

AKN = Anneke Kelderman

BBN = Betty van Bruggen

BH = Benno van den Hoek

CS = Chris Spijkerboer

DBS = Dik Bos

DD = Dick Dooyewaard

Div. = Diverse leden

DM = Dimitri Mulder

DS = Dick van der Stouw

EBN = Edwin Beijeman

Exc. = Excursie (div. leden)

FBP = Frans Benschop

GD = Gerard van Dijk

GJP = Geert Jan Prins

GV = Gert van Veldhuizen

HN = Hidde Nieuwenhuijsen

HW = Harm Werners

Inv. = Inventarisatie (div. leden)

JDE = Jaap Denée

JE = Jaap Eerdmans

JK = Jan Kuijper

JPS = Jan Prins

KJ = Kees Janszen

KKD = Kees Kraaijeveld

KR = Kees Rebel

MH = Mark Hoksberg

MJ = Martin Jansen

MT = Marinus van Tol

MV = Michiel de Vries

PK = Paul Klaassen

PKE = Peter Keune

RC = Rob Compaijen

RP = Roel Pannekoek

TH = Theo den Hertog

WHM = Wolbert Hermus

(alle waarnemingen blijven voor verantwoording van de waarnemers)

Roodhalsfuut

24.04.19	2 ex.	omg. Abberteiland, Dro.meer	WHM
10.05.19	1 ex.	omg. Abberteiland, Dro.meer	WHM+RC
17.05.19	1 ex.	omg. Eekteiland, Dro.meer	DM

Geoorde fuut (> 10 ex.)

20.02.19	23 ex.	Wolderwijd, Zeewolde	DBS
21.02.19	70 ex.	Wolderwijd, Zeewolde	DBS
24.02.19	55 ex. foer.	Wolderwijd, Zeewolde	DD
06.04.19	15 ex.	Veluwemeer, Biddinghuizen	BH+WHM
07.05.19	22 ex.	Lorentzhaven, Harderwijk	WHM
08.05.19	12 ex.	Lorentzhaven, Harderwijk	JDE

Roerdomp

27.02.19	1 ex., overvl.	Veldwijk/'s Heerenloo, Ermelo	WHM
19.03.19	1 ex., overvl.	Houtribhoogte, Lelystad	DM
24.04.19	1 ex., roep.	Gelderse Sluis, Noordeinde	MJ
04-05.19	1 terr.	Kleine Woldweg, POW	Div.
04-05.19	1 terr.	De Enk - Reevediep, Kampen	Div.
12-24.05.19	1 terr.	Rietveld Elburg	Div.
17-27.05.19	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	Div.

Koereiger

20.03.19	1 ex.	A6, Almere-Lelystad	DM
02.04.19	1 ex., foer.	Vreeweg, Nunspeet	FBP

Kleine zilverreiger

09.02.19	1 ex.	Lorentzhaven, Harderwijk	DBS
13.02.19	1 ex.	Lorentzhaven, Harderwijk	JDE

22.02.19	1 ex., overvl.	A28, Nijkerk-Harderwijk	EBN
28.02.19	1 ex.	Reevediep - Oost, Kampen	EBN
08.03.19	1 ex.	vogelhut Broekbos, Oost-Flev.	BBN
07.04.19	1 ex., overvl.	Duinvoet, Lelystad	DM
28.04.19	1 ex.	Reevediep - Oost, Kampen	ABT
04.05.19	1 ex.	Oostvaardersveld, OVP	JE
25.05.19	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	PKE

Grote zilverreiger (> 10 ex.)

03.02.19	35 ex.	Putterpolder	GD
04.02.19	38 ex.	Delta Schuitenbeek (west)	GD
05.02.19	25-30 ex.	Delta Schuitenbeek (west)	GD
20.04.19	32 ex.	Dodaarsweg, Zuid-Flevoland	BH

Purperreiger

23.04.19	1 ex., overvl.	Duinvoet, Lelystad	DM
29.04.19	1 ex., overvl.	telpost Korte Waarden, Elburg	MJ

Zwarte ibis

06.03.19	1 ex.	Polder Arkemheen (west)	KKD
19.03.19	1 ex.	Polder Arkemheen	HW
23.03.19	1 ex.	Polder Arkemheen	DBS
30.03.19	1 ex.	Oosterpolder, omg. Bunschoten	DM

Kleine rietgans

27.03.19	1 ex., foer.	omg. Spijkerwegje, Nunspeet	WHM
07.04.19	1 ex.	omg. Abberteiland, Dro.meer	CS

Zwarte ibis, foto Kees Kraaijeveld

Sneeuwgans

15.02.19	1 ex.	Bandijk, Terwolde	DBS
27.02.19	1 ex.	Bandijk, Terwolde	AKN
16.03.19	1 ex.	De Scherpenhof, Terwolde	CS+EBN

Roodhalsgans

05.02.19	1 ex., onv.	Oostermheenweg, Hierden	WHM
06.02.19	1 ex.	Oostermheenweg, Hierden	KKD

Casarca

08.05.19	3 ex.	Harderbroek, Flevoland	Exc.
12.05.19	2 ex., roep.	Veldweg, Doornspijk	WHM+RC
26.05.19	1 ex., overvl.	Duinvoet, Lelystad	DM

Witooggeend

12.05.19	1 ex., M	De Enk - Reevediep, Kampen	WHM+RC
----------	----------	----------------------------	--------

Topper

09.02.19	1 ex.	Ketelmeer (west), Flevoland	AKN
02.03.19	2 ex., V	vogelhut Broekbos, Oost-Flev.	WHM

IJseend

02.02.19	1 ex., V	Ketelmeer (west), Flevoland	EBN,DM
09.02.19	1 ex.	Ketelmeer (west), Flevoland	AKN
11.05.19	2 ex.	Marker Wadden, Flevoland	PKE

Middelste zaagbek

19.03.19	1 ex., V	Laakse Duiker, omg. Bunschoten	WHM
31.03.19	1 ex., V	Laakse Duiker, omg. Bunschoten	PKE

Zwarte wouw

18.04.19	1 ex., overvl.	Oldebroeksche Heide	KR
20.04.19	2 ex.	Kleine Praambult, OVP	Exc.
23.04.19	2 ex., overvl.	Vosbergen, Oldebroek	EBN
25.04.19	1 ex., overvl.	Het Bovenwater, Lelystad	JE
08.05.19	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	Exc.
17.05.19	1 ex., jag.	Stobbenweg, Oost-Flev.	MJ

Zwarte wouw, foto Chris Spijkerboer

Rode wouw

04.03.19	1 ex.	A28 t.h.v. Nijkerk	DM
04.03.19	3 ex., overvl.	Wisentbos, Dronten	MJ
16.03.19	1 ex., overvl.	sportcomplex Nunspeet	TH
18.03.19	1 ex., overvl.	Schokkerstraat, Elburg	BH
03-05.19	1 ex.	omg. Staverden/Uddel	Div.
17.04.19	1 ex.	Het Bovenwater, Lelystad	JE
21.04+			
26.05.19	1 ex., overvl.	Wezepsche Heide	ABT
21.04+			
24.05.19	1 ex., overvl.	Vosbergen, Oldebroek	EBN
22.04.19	1 ex., overvl.	centrum Putten	MT
24.04.19	1 ex., overvl.	Het Bovenwater, Lelystad	JE
27.04.19	1 ex., overvl.	Polder Hoophuizen, Hulshorst	BH+KKD
03.05.19	1 ex.	De Stege, Veessen	AH
26.05.19	1 ex., jag.	omg. Abberteiland, Dro.meer	MJ
29.05.19	1 ex., overvl.	De Hoven, Deventer	MH

Rode wouw, foto Kees Kraaijeveld

Steppekiekendief

06.04.19	1 ex., 3e kj	MZiebroekseweg, Wapenveld	BH+WHM
20.04.19	1 ex., overvl.	Houtribweg, Lelystad	DM
21.04.19	1 ex., overvl.	Vosbergen, Oldebroek	EBN

Steppekiekendief, foto Benno van den Hoek

Wespendief

22.04.19	2 ex., overvl.	Hulshorsterzand	MH
17.05.19	1 ex.	omg. Eekteiland, Dro.meer	DM
23.05.19	1 ex., overvl.	Drontermeerdijk, Oost-Flev.	MJ
26.05.19	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	PKE
26.05.19	1 ex., overvl.	Tongerensche Berg	WHM
27.05.19	1 ex.	Koningsweg, Staverden	PK

Ruigpootbuiszard

03.02.19	1 ex., jag.	Polder Hattem, Wezep	CS
----------	-------------	----------------------	----

Smelleken

15.02.19	1 ex., vrouw	omg. Telgt, Ermelo	GV
27.02.19	1 ex.	Polder Arkemheen (west)	PKE
14.04.19	1 ex., M, overvl.	Vosbergen, Oldebroek	EBN

16.04.19	1 ex., overvl.	Houtribhoogte, Lelystad	DM
21.04.19	1 ex., overvl.	Duinvoet, Lelystad	DM

Kwartel

22.04.19	1 ex., roep.	Zomerdijk, POW	MJ
04-05.19	1-4 terr.	Polder Hoophuizen, Hulshorst	Inv.
11.05.19	1 ex.	Ziebroekseweg, Vorchten	AH
12.05.19	1 ex., roep.	Wissel en Waayenberg, Epe	WHM+RC
18.05.19	1 ex.	Driemerkenweg, POW	JK
26.05.19	1 ex., roep.	Reevediep - West, Kampen	DBS

Porseleinhoen

07-19.05.19	1 ex.	Wolderwijd, Harderwijk	Div.
08.05.19	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	Exc.
24.05.19	1 ex.	Harderbroek, Flevoland	JE

Kraanvogel

25.02.19	2 ex., overvl.	De Soppeweg, Wezep	KR
14.03.19	2 ex., overvl.	Mheneweg Zuid, Oldebroek	EBN
11.05.19	2 ex., overvl.	Polder Hoophuizen, Hulshorst	Inv.

Steltkluut

23.04.19	1-6 ex. (2 paar)	De Enk - Reevediep, Kampen	Div.
----------	------------------	----------------------------	------

Bontbekplevier (> 2 ex.)

19.03.19	8 ex., foer.	Polder Arkemheen (west)	WHM
----------	--------------	-------------------------	-----

Steltkluut, foto Chris Spijkerboer

27.04.19	3 ex.	Reevediep - West, Kampen	EBN
----------	-------	--------------------------	-----

Strandplevier

11.05.19	2 ex.	Marker Wadden, Flevoland	PKE
----------	-------	--------------------------	-----

Steenloper

12.05.19	2 ex.	Polsmaten, Nunspeet	WHM+RC
----------	-------	---------------------	--------

Kanoet

12.05.19	1 ex.	Reevediep - West, Kampen	WHM+RC
----------	-------	--------------------------	--------

Temmincks strandloper

13.05.19	2 ex.	Reevediep - Oost, Kampen	EBN
----------	-------	--------------------------	-----

Kemphaan (≥ 50 ex.)

04.02.19	ca. 180 ex.	Polder Arkemheen (west)	GD
18.02.19	150 ex.	Polder Arkemheen (west)	DD
25.02.19	ca. 250 ex.	Delta Schuitembeek (oost)	GD
05+20.03.19	50 ex.	Polder Arkemheen (west)	KKD
19.03.19	50 ex.	Polder Arkemheen (west)	WHM
02.04.19	100 ex.	Polder Arkemheen (west)	KKD

Houtsnip

26.02.19	1 ex., overvl.	Hooiweg, Elspeet	PK
03.03.19	1 ex., opvl.	Drieërweg, Ermelo	PK
01.05.19	1 ex., balts.	Tongerense Heide	WHM
12.05.19	1 ex., balts.	Tongerense Heide	WHM+RC

22.05.19	3 ex., balts.	Tongerense Heide	WHM
23.05.19	1 ex., roep.	Elspeetsche Heide	RP
30.05.19	1 ex., foer.	De Dellen, Heerde	ABT

Zwartkopmeeuw (≥ 10 ex.)

22.03.19	27 ex.	Kleine Mheenweg, Hierden	WHM
22.03.19	12 ex.	Veluwemeer, Harderwijk	JDE
29.03.19	12 ex.	Hoophuizen, Hulshorst	WHM
29.03.19	10 ex.	Kleine Mheenweg, Hierden	WHM

Geelpootmeeuw

12.05.19	1 ex., 3e kj	Rietveld Elburg	WHM+RC
----------	--------------	-----------------	--------

Reuzenster

12.05.19	1 ex.	omg. Abberteiland, Dro.meer	WHM+RC,MJ
12.05.19	1 ex.	Reevediep - West, Kampen	WHM+RC
18.05.19	2 ex.	Harderbroek, Flevoland	ABR

Witwangstern

13.05.19	1 ex., foer.	De Enk - Reevediep, Kampen	EBN
25.05.19	1 ex.	De Enk - Reevediep, Kampen	CS
26.05.19	1 ex., foer.	De Enk - Reevediep, Kampen	DBS

Zomertortel

23.05.19	1 ex., overvl.	Drontermeerdijk, Oost-Flev.	MJ
25.05.19	2 ex., zing.	Horsterwold, Zeewolde	EBN
26.05.19	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	PKE

Velduil

18.03.19	1 ex.	Kleine Woldweg, POW	ABT
07.04.19	4 ex.	Ziebroekseweg, Vorchten	WHM
22.04.19	1 ex., overvl.	Hulshorsterzand	MH
22.04.19	1 ex., overvl.	Duinvoet, Lelystad	DM

Bijeneter

25.05.19	4 ex.	Wezezsche Heide	ABT
----------	-------	-----------------	-----

Draaihals

16.04.19	1 ex.	Knardijk, OVP	JE
----------	-------	---------------	----

Bijeneters, foto Arnold Berghorst

16.04.19	1 ex.	Leeuwerikpad, Almere	DM
30.04.19	1 ex., foer.	Vuursteenweg, Swifterbant	CS
02.05.19	1 ex., foer.	Vuursteenweg, Swifterbant	JDE
03.05.19	1 ex., foer.	Vuursteenweg, Swifterbant	EBN,DM
05.05.19	1 ex.	Vuursteenweg, Swifterbant	AKN

Middelste bonte specht

02-05.19	min. 2-3 terr.	Hoog Soeren, Staatsdomein	WHM
15.02.19	1 ex., M	Oud Groevenbeek, Ermelo	ABR
19.02.19	2 ex., zing.	Landgoed Tongeren, Epe	WHM
24.02.19	1 ex.	Landgoed Zwalburg, 't Harde	PKE
07.03.19	1 ex., zing.	Vierhouterbosch	WHM
08.03.19	1 ex., zing.	Leuvenhorst, Nunspeet	WHM
16.03.19	1 ex., M	Veenweg, Leuvenum	MV
20.03.19	1 ex., zing.	Paleis Het Loo, Apeldoorn	WHM
23.03.19	1 ex.	Oud Groevenbeek, Ermelo	ABR
30.03.19	1 ex., M	Landgoed Zwalburg, 't Harde	BH

31.03.19	1 ex.	Oud Groevenbeek, Ermelo	GV
01.04.19	1 ex.	Landgoed Zwalburg, 't Harde	ABT
31.05.19	4 terr.	Paleis Het Loo, Apeldoorn	WHM

Rouwkwikstaart

12.04.19	1 ex.	Houtribhoogte, Lelystad	DM
----------	-------	-------------------------	----

Engelse kwikstaart

14.04.19	2 ex.	Praamweg, OVP	DM
----------	-------	---------------	----

Noordse kwikstaart (> 5 ex.)

07.05.19	25 ex.	Oostermheenweg, Hierden	WHM
----------	--------	-------------------------	-----

Paapje (≥ 2 ex.)

17.04.19	2 ex.	Polder Arkemheen (west)	DS
24.04.19	3 ex.	omg. Abberteland, Dro.meer	MJ
26.04.19	2 ex.	Vorchterwaarden	CS
12.05.19	2 ex., M+V	Meerkoetenweg, Zuid-Flev.	JE
16.05.19	3 ex.	Groote Woldweg, POW	EBN

Beflijster (> 3 ex.)

10.04.19	4 ex.	Roggebotstaete, Flev.	GJP
20.04.19	ca. 6 ex.	Kleine Praambult, OVP	Exc.
20.04.19	min. 90 ex.!	Grote Praambult, OVP	CS
07.05.19	4 ex.	Elspeetsche Heide, Liesberg	WHM

Cetti's zanger

02.03.19	1 ex.	Natte Graslanden, Almere	DM
02.03.19	1 ex., zing.	Houtribhoogte, Lelystad	DM
24.03.19	1 ex.	Duinvoet, Lelystad	AKN
24.03.19	1 ex.	Oostvaardersveld, OVP	PKE
03-05.19	1 terr.	Harderbroek, Flevoland	Div.
04.04.19	1 terr.	monding Weibek, H'wijk	Div.
20.04.19	8-10 terr.	Oostvaardersplassen	Exc.
21.04.19	1 ex., zing.	Lage Knarsluis, Lelystad	DD
01.05.19	3 ex.	Oostvaardersplassen	KKD
24.05.19	2 ex., zing.	Rietveld Elburg	BBN
25.05.19	1 ex., zing.	Rietveld Elburg	MJ
30.05.19	1 ex., zing.	Waterfront, Harderwijk	MH

Grote karekiet

10-17.05.19	1 ex., zing.	Eekteiland, Drontemeer	Div.
12.05.19	2 ex., zing.	Eekteiland, Drontemeer	MJ
15-25.05.19	1-2 ex.	Delta Schuitenbeek (west)	Div.
17.05.19	1 ex.	Keteleiland, Ketelmeer	AKN
19-29.05.19	1 ex., zing.	Zeepad, Wolderwijd, H'wijk	Div.

Orpheusspotvogel

22.05.19	1 ex.	Kamperhoek, Ketelbrug	DM
----------	-------	-----------------------	----

Siberische tjiftjaf

02.03.19	1 ex.	Natte Graslanden, Almere	DM
----------	-------	--------------------------	----

Iberische tjiftjaf

15.05.19	1 ex.	Atolwijk, Lelystad	JE
17.05.19	1 ex., zing.	Atolwijk, Lelystad	DM

Witkopstaartmees

02.03.19	1 ex.	Natuurpark Lelystad	HN
15.04.19	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	PKE

Kortsnavelboomkruiper

20.03.19	1 ex., zing.	Hoog Soerensche Bossen	WHM
----------	--------------	------------------------	-----

Grauwe klauwier

28.05.19	1 ex., roep.	Oldebroeksche Heide	KR
31.05.19	1 ex.	Ermelosche Heide	KJ+JPS

Wielewaal

09.05.19	1 ex., zing.	Horsterwold, Zeewolde	PKE
12.05.19	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	DBS
12+25.05.19	1 ex.	Hollandse Hout, Lelystad	JE
12.05.19	1 ex.	Natuurpark Lelystad	JE
18.05.19	1 ex., zing.	Hoge Dwarsvaart, Harderbos	DD
19.05.19	1 ex.	Harderbos, Oost-Flevoland	DBS
26.05.19	1 ex., zing.	Horsterwold, Zeewolde	PKE

Raaf (≥ 5 ex.)

17.02.19	6 ex.	Houtdorperveld, Garderen	DBS
17.02.19	8 ex., overvl.	Veldwijk/'s Heerenloo, Ermelo	WHM
19.02.19	5 ex., overvl.	Zuiderzeepad, Harderwijk	MV
22.03.19	11 ex., overvl.	Oldebroeksche Heide	KR

Bonte kraai

03.05.19	1 ex.	Woudhuis, Apeldoorn	CS
04.05.19	1 ex.	Woudhuis, Apeldoorn	WHM,EBN

Kleine barmsijs

07.02.19	175 ex.	Oldebroeksche Heide	KR
08.02.19	75 ex.	Oldebroeksche Heide	KR
17.02.19	1 ex.	Tongerense Heide	WHM
27.02.19	div. ex.	Eperholt, De Dellen	WHM
30.03.19	1 ex., zing.	Duinvoet, Lelystad	DM

Benno van den Hoek

Een vogeltelling doen als tussendoortje, tijdens een mooie wandeling bijvoorbeeld? LiveAtlas is het logische vervolg op Sovon's succesvolle Vogelatlas. Het nieuwe project biedt je de kans om op laagdrempelige wijze deel te nemen aan het in kaart brengen van de Nederlandse vogelwereld en die in je werkgebied. Die verandert immers voortdurend. Maar het is ook een spannende en leerzame uitdaging voor jezelf! Het uitgangspunt: een lijstje bijhouden van alle soorten die je ziet of hoort.

Je kunt zelf invulling geven aan hoe je dat het liefste doet. Een rondje door het park? Een vierkante kilometer systematisch uitkammen? Alleen soorten aankruisen of ook individuen tellen? Kan allemaal. Met een complete lijst, ook wel streepijst genoemd, verzamel je veel waardevollere informatie dan enkel het vastleggen van losse waarnemingen of zeldzaamheden. Streepijsten worden wereldwijd daarom een steeds vaker gebruikt om informatie over vogels vast te leggen. Zo gebruiken de Britten BirdTrack. In grote delen van Noord- en Zuid-Amerika, maar ook bijvoorbeeld in Spanje en Portugal, is eBird populair in gebruik.

Wat maakt LiveAtlas leuk?

Door complete lijstjes bij te houden blijf je scherp in het veld. Daarnaast biedt het een goede manier om bijvoorbeeld een lokale Avifauna te maken, omdat je met tellingen in km-hokken een heel werkgebied systematisch af kunt gaan. De lege vlakken op de kaart op www.liveatlas.nl dagen je uit om 'onderbevogelde' stukken af te gaan. En ook in de beter onderzochte gebieden is altijd wat te doen. Het project loopt immers jaarrond. Lijstjes geven je daarmee ook inzicht in de trefkans van soorten door het jaar heen. Probeer in augustus bijvoorbeeld maar eens een Veldleeuwerik (of in sommige gebieden, tegenwoordig, een Merel) tegen te komen. Of in januari een Witgatje... Alle lijsten bij elkaar leveren mooi (en live) inzicht in de fenologie en trefkansen van soorten op. En leuke persoonlijke statistieken.

LiveAtlas is geen vervanger van bijvoorbeeld broedvogeltellingen en watervogeltellingen. Want we kunnen geen (gebieds)trends berekenen met de lijstjes. Daarvoor blijven regelmatige bezoeken met een vaste aanpak nodig. Blijf dus vooral je tellingen voor bijvoorbeeld MUS en het Watervogelproject doen.

Is je interesse in LiveAtlas gewekt kijk dan voor verdere details over telduur, afstand en volledigheid op de desbetreffende webpagina van Sovon: www.sovon.nl/nl/liveatlas.

Waarom verschillen Buizerds zo sterk in kleur

Bron: Roots dec. 2018.

Roots-lezer Peter Pfeifer vraagt zich af waarom je met name bij de Buizerd alle mogelijk denkbare kleurvarianten ziet, van wit tot donkerbruin en met de meest vrije tekeningen. Dit zie je bij Havik, Sperwer, Torenvalk en andere roofvogels niet.

Natuurjournalist Monica Wesseling zocht voor Roots uit waarom Buizerds zo'n verschillend verenpak hebben.

Ze maken het de beginnende vogelaar knap lastig, die Buizerds. De meeste zijn 'makkelijk bruin', maar ook spierwitte en diepzwarte komen voor. En de vogels verschillen niet alleen in kleur, zo blijkt uit onderzoek. De kleur bepaalt ook waar en wat ze eten, hoe agressief ze zijn en hoe goed ze overleven.

Erfelijk bepaald

Kleurvariaties, oftewel genetisch polymorfisme, komen bij 3,5 procent van de vogelsoorten voor en zijn erfelijk bepaald. Het overgrote deel van de Buizerds is min of meer bruin. Zo'n 5 procent is (spier)wit, eenzelfde percentage zwart. De basis voor die kleurvariaties ligt in de hoeveelheid pigment: hoe meer melanine, hoe donkerder de Buizerd. Kauwen en kraaien krijgen overigens hun kleurafwijkingen niet door variaties in pigmenthoeveelheid. Vermoed wordt dat de witte strepen en vlekken die kraaiachtigen soms vertonen het

gevolg zijn van beroerde voeding, zoals patat en brood.

Vechtlustig

Terug naar de Buizerd. Bruine exemplaren van deze roofvogel komen het meeste voor en die hebben ook een streepje voor. Vogels met een bruin verenkleed bezetten de beste territoria en hebben daardoor ook het vaakst gezonde, vliegvlugge jongen. Je zou dus denken dat bruine Buizerds het agressiefst zijn, maar onderzoek bewijst het tegendeel. Bij de mannen zijn de lichte mannen het felst. Bruin en donker zijn even vechtlustig. Bij de vrouwtjes zijn het juist de donkere exemplaren die zichzelf, hun broed- en leefgebied het sterkst verdedigen. Althans ten opzichte van niet-Buizerds. De agressie ten opzichte van soortgenoten is vrijwel altijd het grootst als de rivaliserende Buizerd hetzelfde is gekleurd.

Uitgebreid menu

In felheid hebben de bruine Buizerds geen streepje voor op de andere kleurvarianties. In voedsel zoeken wel. Zoals alle dieren zijn ook Buizerds tijdens het foerageren het liefst onzichtbaar. Ze hebben hun aandacht dan immers op het zoeken gericht en zijn daarmee kwetsbaar. De verenkleur bepaalt daarmee de plek van foerageren. Dat kan ook, want Buizerds hebben een heel uitgebreid menu. Van regenworm tot door het verkeer omgekomen dieren, van eekhoorn tot insect; alles gaat erin. Lichte vogels zoeken het liefst in open veld of in licht (loof)bos naar voedsel, heel donkere in donkere dennenbossen. De bruine Buizerd kan overal terecht. Hij valt immers nergens echt volstrekt uit de toon. Bovendien; in een bos kan hij, al naar gelang zijn kleur, de donkere of lichte plekken opzoeken, in het veld de 'bijkleurende' vegetatie.

In december 2013 zat in de buurt van Hoophuizen gedurende een aantal weken een erg lichte Buizerd die zich makkelijk liet benaderen. Door vogelaars/fotografen werd hij/zij Blondie genoemd. Afbeelding staat los van het artikel.
Foto: Roel Pannekoek

Vogelbescherming: terrorbuizerd heeft gewoon een naar karakter

Bron: De Stentor 14 juni 2019.

Agressieve Buizerds maken in deze regio wandelaars het leven van hardlopers op verschillende plekken zuur. De beste remedie is volgens de Vogelbescherming om het territorium van de vogels in juni en juli maar even te mijden.

Na eerdere meldingen in Apeldoorn, Hellendoorn en Dalfsen is nu ook een er is een agressieve Buizerd actief in het gebied rondom de Beekweg in Putten. De gemeente heeft er inmiddels een opvallend geel bord geplaatst om hardlopers te waarschuwen tegen de (schijn)aanvallen, waarbij de vogel raketings langs iemand vliegt ter verdediging van een nest met jongen.

Broedseizoen

Toch zijn de aanvallen echt een uitzondering op de regel, vertelt Marieke Dijkman van Vogelbescherming. „Net als bij mensen, hebben ook vogels verschillende karakters. Mogelijk dat deze Buizerds dus net wat agressiever zijn dan andere Buizerds. Ook ervaringen uit het verleden spelen een rol bij de reactie van de Buizerd op mensen.” Ze benadrukt dan ook dat Vogelbescherming jaarlijks in het broedseizoen slechts een handjevol meldingen van agressieve vogels krijgt op de in totaal 10.000 tot 17.000 buizerdparen in Nederland gedurende het broedseizoen.”

Afschrikken

Voor de mensen die toch met de Buizerd worden geconfronteerd, heeft Dijkman de tip zichzelf zo groot mogelijk te maken. Al is het de vraag of je er helemaal zonder kleerscheuren afkomt. „Buizerds vallen aan op het hoogste punt. Wil je je hoofd beschermen, gooi dan je armen in de lucht. Op die manier richt de vogel zich op de vingers in plaats van op het hoofd. Probeer daarna het territorium snel te verlaten.”

Wie wordt aangevallen door een Buizerd hoeft ook niet gelijk te vrezen voor zijn leven. De meeste aanvallen zijn schijnaanvallen, duikvluchten boven het hoofd, slechts ter afschrikking. Zelfs als dat niet het geval is, hoeven hardlopers niet bang te zijn voor echt grote schade. Hooguit wat krassen of lichte vleeswonden. Ook verhalen dat de beesten baby's uit kinderwagens plukken kunnen gelijk naar het rijk der fabelen.

